

CARTULARI de la Catalunya Comtal

PORTAVEU DE L'INSTITUT D'ESTUDIS
HISTÒRICS MEDIEVALS DE CATALUNYA

L'Institut visita

El Monestir de les
AVELLANES

AQUESTA PUBLICACIÓ ES DISTRIBUEIX ALS CENTRES OFICIALS I CULTURALS DEL NOSTRE PAÍS I A L'ESTRANGER

RELACIÓ DELS CASALS CATALANS QUE REBEN EL CARTULARI DE L'INSTITUT

DINS L'ESTAT ESPANYOL:

Associació Espai Catalunya Topalekua - Sant Sebastià- Donostia. --- Cercle Català d'Araba. - Gazteiz-Vitoria --- Cercle Català de Madrid - Madrid. --- Casa Catalana de Saragossa - Saragossa --- Casa de Catalunya de Sevilla - Sevilla --- Casal Català de Tenerife - Torviscas- ADEJE.

A L'ESTRANGER:

ALEMANYA: Associació Catalana d'Essen Essen - Borbeck. --- Associació Catalana d'Amburg "El Pont Blau

ANDORRA: Centre de la Cultura Catalana del Principat d'Andorra - Andorra la Vella.

ARGENTINA: Associació Catalana de Socors Mutus "Montepio de Montserrat" - Buenos Aires --- Casal Català de Bahía Blanca - Bahía Blanca. --- Casal de Catalunya de Buenos Aires - Buenos Aires. --- Les Quatre Barres - Buenos Aires. --- Centre Català de Mendoza - Mendoza. --- Centre Català de Rosario - Rosario. --- Centre Català de Venado Tuerto - Venado Tuerto, Santa Fe. --- Casal Català de Mar del Plata. --- Casal de Catalunya de Santa Fe --- Casal Català de Córdoba - Córdoba --- Casal dels Països Catalans de la Plata - La Plata -- - Casal de Catalunya de Paraná - Paraná , Entre Ríos --- Centre Català de Capitán Sarmiento - Capitán Sarmiento.

AUSTRÀLIA: --- Casal Català de Victòria / Catalan Club Victòria.

AUSTRIA: Casal Català de Viena - Viena.

BOGOTÀ: Comunitat Catalana de Colòmbia - Santa Fe de Bogotà, DC.

BRASIL: Associação Cultural Catalonia - São Paulo-SP --- Instituto Brasileiro de Filosofia e Ciência Raimundo Lúlio (Ramon Llull) São Paulo - SP.

CANADÀ: Casal Català de Vancouver - Vancouver

COSTA RICA: Casal Català de Costa Rica - San José.

CUBA: Societat de Beneficència de Naturals de Catalunya - La Habana.

DINAMARCA: Casal Català de Copenhaguen - Copenhaguen.

EQUADOR: Casal Català de Quito - Quito --- Casal Català de Guayaquil --- Casal Català "Jorge Butinà" - Cuenca.

ESTATS UNITS: Fundació Paulí Bellet - Kensington - MD.

FRANÇA: Cercle Català de Marsella - Marseille. --- Casal Català de Tolosa de Llenguadoc - Toulouse.

JAPO: Centre Català de Kansai - Osaka.

LUXEMBURG: Centre Català de Luxemburg - Luxemburg.

MÈXIC: Orfeó Català de Mèxic, A.C. México D.F. --- Casal Català de la Península del Yucatán - Mèrida, YU --- Club d'Empresaris Catalans a Mèxic (CEC) - México D.F.

PARAGUAI: Centre Català d'Asunción - Asunción.

SUÏSSA: Centre Català de Lausane - Lausanne. --- Casa Nostra de Zürich, Zürich --- Casa Nostra de Basilea - Birsfelden.

URUGUAI: Casal Català de Montevideo - Montevideo.

VENEÇUELA: Centre Català de Caracas - Caracas.

XILE: Centre Català de Santiago de Xile - Santiago de Xile.

REFLEXIONS...

En aquests temps que ens ha tocat viure, en què la crisi, la manca de valors, les vicissituds i el malestar general es manifesten a cada moment, crec que tot ho hauríem de combatre amb una mica d'humor i d'esperança, pensant sempre en tenir una visió més positiva i humana dels problemes. Per això em sento agosarada i, amb el desig d'arrencar-vos un somriure que canviï, encara que sigui per un instant, el vostre ànim, m'atreveixo a dedicar-vos el següent poema. M'ompliria de goig si així fóra.

Feblesa d'un Poeta

*Sentiments, emocions,
joies, il·lusions,
tendreses i belles cançons
són els meus blasons.*

*Jo no en sé pas d'odis
ni de malaltisses rancúnies,
m'agradaria poder perdonar
i oblidar passades angúnies.*

*Guaitar com el sol
s'aixeca cada dia
i amb la seva llum
a tots ens acaricia.*

*Pensar que el món
és un xic millor,
que no existeixen
ni la fam ni la por.*

*Que tenim un cor
que ens fa esclatar el plor,
que estímem,
que l'amor volem
i la maldat detestem.
Que tenim sentiments.*

*Que bonic és tot això,
més l'esperança no perdo,
qui sap si es faran realitat
aquests desitjos de millorar
el nostre planeta.*

No obliden que sóc poeta.

Joana Tarín

Jaume Bertomeu
Editor

Lluïsa Goberna
Directora

Lluís Goberna
Cap de Redacció

Aquest CARTULARI és el portaveu de l'Institut, de publicació semestral. És una entitat convenientment legalitzada i domiciliada al Cap i Casal de Catalunya, i que té per finalitat aplegar als afeccionats a la història medieval de Catalunya i altres activitats del nostre País.

E d i t o r i a l

Enguany es compleixen 35 anys de la nostra associació i són molts anys, durant els quals hem intentat complir quasi tots els objectius que ens havíem fixat.

Ha estat tot un repte del que ja hem fet suficient menció en anteriors editorials, quan s'han celebrat aniversaris de la fundació de l'Institut i de l'edició del Cartulari. Per tant, no ens volem estendre en el tema. Tanmateix sí que voldríem dir que sempre quan s'ha fet una labor de tants anys ens preguntem si s'ha hauria pogut fer d'una altra manera o millor. Però sigui com sigui, quedarà el granet de sorra que hem aportat tots i cadascun de nosaltres.

Només reiterarem que el més dur d'aquesta llarga trajectòria de tants anys, ha estat la pèrdua de nombrosos amics, col·laboradors tant de l'Institut, de l'Estament com del Cartulari, però per sobre de tot se'ns han anat uns bons amics. Enguany hem perdut un dels millors.

Aquesta editorial vol ser un record i un homenatge cap a tots aquests amics i col·laboradors que ens han deixat en aquest llarg camí. Perquè ells han estat una part molt important d'aquesta tasca feta.

Però per un altra banda no volem mirar al passat, al contrari, desitgem anar cap endavant, posant l'objectiu en el futur de la nostra institució per millorar-la en tot el que puguem. Per aquest motiu us demanem a tots el vostre recolzament per tirar endavant una il·lusió de projecte que va néixer fa 35 anys i que desitgem que continuï amb tota la força que sigui possible.

Us desitgem unes bones vacances d'estiu i fins a la tardor, en què tornarem amb noves propostes.

Lluïsa Goberna

Consell de Redacció Col·laboradors:

Bartomeu Bioque
Josep Brunet
Toni Font
Maribel Gallèn
Àngel Gordon
Francesc Panyella
Rafael Portell
Mª Lluïsa Pujol
Eva Sans
Jordi Sotorra
Joana Tarín

Maquetació i Disseny Lluïsa Goberna

Corrector: Joan Anton Font

Webmaster: David Ballesteros

**Redacció i
Administració:**
Casanova, 43,
Esc. Dret. Entl. 3r.
08011 BARCELONA

Tel. 93 325 77 91

E-mail:
institut@cartulari.cat
estament@cartulari.cat
www.cartulari.cat

Capçalera:
Copy-Art-Institut.

Impressió:
Copoluz
Dipòsit Legal:
B-51863-01

Els articles signats són de la sola responsabilitat de l'autor i l'equip del Cartulari no necessàriament ha d'estar d'acord amb el contingut dels mateixos.

CARTULARI DE LA CATALUNYA COMTAL

PORTAVEU DE L'INSTITUT D'ESTUDIS
HISTÒRICS MEDIEVALS DE CATALUNYA

ANY XXVIII - SEMESTRAL
NÚMERO 32 (segona època)

Genealogia i Heràldica.....20

Reben el nom de "Figures" totes les "peces" amb què s'adorna l'escut interiorment, és a dir, tots els objectes que es col·loquen en el camp de l'escut.

Portada.....1

El Monestir de les Avellanes.

Casals Catalans 2

Relació dels Casals d'arreu del món. Reflexions.

Editorial 3

Redacció i administració.

Informa 5

Les nostres activitats. Recordatori.

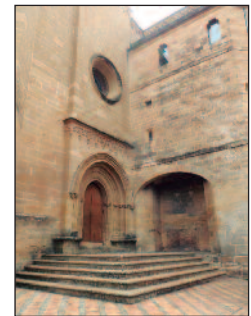
Sopar Nadalenc.....6

Cal Recordar.....46

Portada: Monestir Avellanes. (cedida pel Monestir)

Monestir de les Avellanes.....24

El passat 18 d'abril, un grup de l'Institut enfilàvem cap a les terres de Lleida, a Os de Balaguer, per visitar el Monestir de Santa Maria de Bellpuig de les Avellanes,

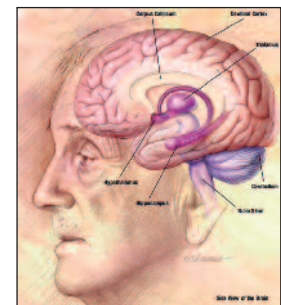
Deportats.....10

Era el mes d'agost del 1940. Un diari d'Angouleme, ciutat de la zona francesa ocupada pels alemanys, escrivia: "gent *malvada*,...

Equilibri Psicofísic.....32

En aquest Cartulari vull fer la presentació del primer d'una sèrie d'articles dirigits a aconseguir un equilibri psicofísic que us anirà presentant...

Visita Domus.....12

Al subsòl del carrer de Sant Honorat es troba el jaciment d'una Domus romana del segle IV dC., descoberta el 1999, durant la rehabilitació de la casa Morell.

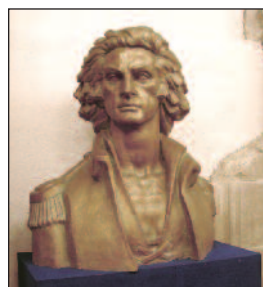
Visita al Palau Recasens.....36

El passat 29 de maig un bon nombre d'amics de l'Institut i de l'Estament vam fer una visita cultural, seguida d'un sopar medieval i espectacle...

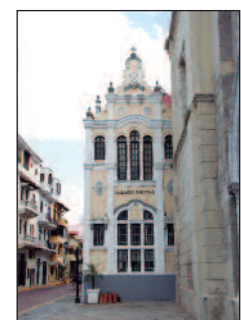
General Moragas.....16

L'extensa i prolífica vida i mort del general Moragues obliga a fer una síntesi molt acurada de la seva vida seguint l'ordre cronològic dels fets.

El Carib continental.....42

Nova ruta en el creuer Celebrity Equinox amb sortida des de Fort Lauderdale (Florida). El viatge va incloure les piràmides de Cobá (Mèxic) passant...

20 de desembre de 2014

Es va celebrar el **Sopar Nadalenc** i de Germanor, junt amb la presentació del **CARTULARI**, número 31. L'acte va tenir lloc a l'Hotel **GRANADOS 83** de Barcelona.

21 de febrer de 2015

Visita cultural guiada al jaciment de la **Domus romana i les Sitges medievals**, del carrer de la Fruita, al barri Gòtic de Barcelona.

18 d'abril de 2015

Visita cultural guiada al **Monestir de les Avellanès**, (*Os de Balaguer, la Noguera*). Dinar al **Restaurant el Claustre**, del mateix monestir.

29 de maig de 2015

Visita al **Palau Requesens** de Barcelona, amb **Sopar i Espectacle Medieval** al mateix palau.

16 de juny de 2015

Conferència a la **Biblioteca Pública Arús**, amb el títol "**La Hipnosi no existeix**", a càrrec del **Professor Marín**, pioner de la hipnosi a Espanya.

Hi ha ocasions en què es fa molt difícil escriure encara que siguin unes poques paraules, perquè els sentiments estan a flor de pell i no és gens fàcil. Aquest és un d'aquells moments, ja que el passat 18 de maig ens va deixar un amic molt estimat, en **LLUÍS TERUEL I BAÑOS**.

Fou membre durant molts anys del Consell Suprem de l'Estament, on va fer una labor molt activa de participació i recolzament. Va ser el primer webmaster que va tenir l'Institut. Un fidel col·laborador en les diferents tasques, tan de l'Institut com de l'Estament, sempre a punt per ajudar. Però el més important de tot és que hem pogut gaudir de la seva amistat durant tots aquests llargs anys, i això ha estat un autèntic privilegi.

Se'ns ha anat una gran persona, lluitador, gran amic, sense hipocresies i amb una gran noblesa de cor. Ens deixes una empremta difícil d'oblidar i un buit en els nostres cors.

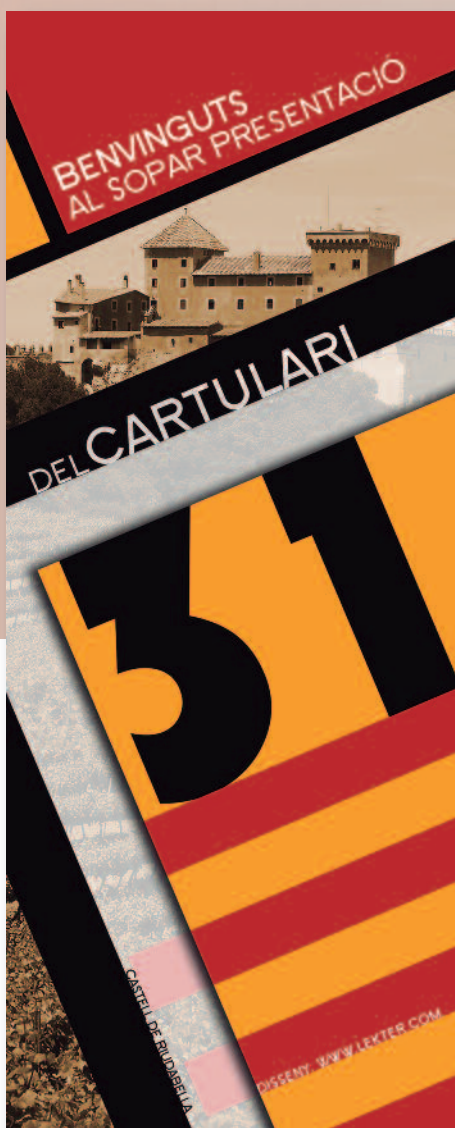
Vas tenir una vida plena al costat de la teva estimada Maribel, de la teva filla Cristina i amb les teves estimades nètes Lucia i Paula, que et donaven tan de consol i alegria de viure, sobretot en aquests últims anys. Tant la teva família com els teus amics hauríem volgut tenir-te molts més anys amb nosaltres. Te n'has anat massa aviat, només amb 60 anys, amb moltes coses per fer encara i ens hem quedat tots plegats amb molta tristor i els sentiments són difícils d'expressar, les paraules se'ns queden curtes.

Però tu no voldries que estiguéssim tristos sinó que et recordéssim pels tants i molts bons moments que vam viure plegats, i així et recordarem.

Estimat Lluís, no és fàcil dir-te adéu, però et desitgem de tot cor que facis un bon camí cap a la llum, que és el lloc que et pertoca perquè ets un esperit noble.

Li fou concedida, a títol pòstum, per la seva dedicació i lleialtat a l'Estament, la medalla d'or SUMMUM FIDELIS.

SOPAR NADALENC I DE GERMANOR

Per Lluís Goberna

No podem deixar de fer menció també de la decoració nadalenca de les taules, en què els elements decoratius eren d'un excel·lent bon gust i elegància.

La celebració va tenir lloc el el 20 de desembre de 2014 a l'Hotel Granados 83, en un confortable i selecte saló amb una decoració única, uns esplèndids mosaics romans, originals.

Com és costum, els assistents van ser rebuts en el mateix saló amb una copa de benvinguda. Un cop asseguts tots els comensals, es va iniciar l'acte de lliurament de diplomes al membre de l'Institut i redactor del **CARTULARI**, en **Jordi Sotorra**. **Jaume Berto-meu**, president de l'Institut, li va fer el lliurament del diploma del títol d'**Acadèmic de l'Institut, per la seva tasca d'investigació**. Tot seguit se li va lliurar un segon diploma que va rebre de mans de la directora del **CARTULARI**, **Lluïsa Goberna**. Aquest segon títol va ser-li lliurat **en reconeixement de la seva tasca en pro de la cultura i la llengua catalanes**.

Després d'unes paraules de cloenda de l'acte per part del president, va començar el sopar. Com l'anterior vegada que vam ser en aquest hotel, en la presentació del **Cartulari** número 30, en aquesta trobada vam gaudir també d'un servei excel·lent.

A les postres, el guardonat, en **Jordi Sotorra**, va dirigir unes emotives paraules als assistents, amb què va fer una breu síntesi del seu bagatge com a investigador i alhora va agrair els reconeixements atorgats.

Tot seguit es va fer la presentació del **CARTULARI** número 31, que, com és habitual, va ser lliurat als assistents.

No podia faltar el tradicional sorteig de nombrosos regals aportats entre tots, entre els quals figurava una magnífica cistella amb productes nadalencs, que va tocar a la nostra amiga **M. Josep Guivernau** i que va rebre amb una forta exclamació de sorpresa i de gran alegria.

Acabada aquesta breu crònica del **Sopar Nadalenc i de Germanor**, només ens resta esperar tornar-nos a trobar en la presentació del proper **CARTULARI**, en la que, de ben cert, tornarem a gaudir tots plegats, d'una nova i excel·lent vetllada. ©

ELS OBLIDATS DE LA DEPORTACIÓ

Per Francesc Panyella
President del Cercle Català
de Marsella

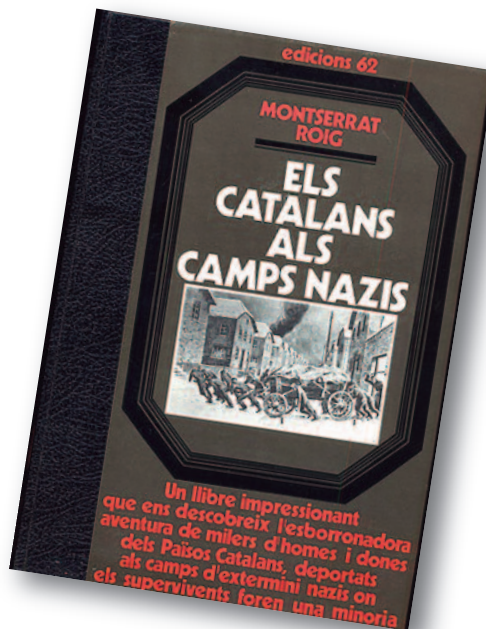
Era el mes d'agost del 1940. Un diari d'Angouleme, ciutat de la zona francesa ocupada pels alemanys, escrivia: "*gent malvada, aquests rojos espanyols, que tenen la pell com l'ànima...*", El valent anònim signava "*Le tout passant*" (1)

A la ciutat, a més dels refugiats civils arribats a començaments del 1939, sobretot dones, infants i vells, a poc a poc hi feien cap dotzenes de soldats de l'exèrcit republicà espanyol. Els uns venien de les "*companyies de treballadors espanyols*", creades i enviades a la frontera franco-alemanya per cavar-hi trinxeres i construir-hi fortificacions, els altres arribaven de les unitats combatents franceses en plena desfeta. La incertesa, la falta d'informació sobre el seu destí, preocupava als centenars d'espanyols refugiats a la ciutat d'Angouleme.

Així arriba el 20 d'agost del 1940. Amb prou feines els deixen el temps d'arreglar les quatre coses que posseeixen. Molt aviat, de matinada, són conduïts cap a l'estació. Els responsables francesos els diuen que seran conduïts cap al sud, a zona lliure. Els de la **Kommandantour** diuen ignorar tot de l'operació. A l'estació un tren de viatgers els espera. Un tren atrotinat. **Serà la Wehrmacht qui vigilarà l'embarcament. Serà la Wehrmacht qui prendrà la custòdia del viatge.**

Quatre dies més tard, després d'un viatge espantós, el tren s'atura davant d'una petita estació: "**Mauthausen**". Allí comença la selecció. Els homes i els nens grandets *-alguns amb prou feines tenen tretze anys-* d'un costat. Les dones i els més petits de l'altre.

Montserrat Roig (1), l'escriptora catalana desgraciadament morta massa jove, ens descriu *-entre altres horrors-* el drama d'una d'aquestes famílies. **La família Cortés, del Prat de Llobregat**, prop de Barcelona. El pare, la mare i els set fills han realitzat el miracle, malgrat els trastorns de la guerra i de l'exòde, de trobar-se de nou

reunits. El fill gran ha perdut una cama en els combats de l'Ebre. Ell, el pare i altres dos fills, Jacint i Manuel, són separats, com els altres, de la seva família. El més petit, l'Àngel, vol anar amb el seu pare. La mare, d'una esgarapada el pot recuperar.

Les dones i els infants són embarcats de nou al tren i es deixen els homes i els joves a Mauthausen. Aquest dia, 24 d'agost de 1940, en el registre d'entrades del camp hi ha comptabilitzades 420 entrades. Totes corresponen a ciutadans de l'estat espanyol. El tren continuarà la seva marxa sinistra. Més lluny, es parará tres dies davant d'un altre camp i seran les detingudes d'aquest les que portaran un xic de menjar i aigua a tots aquells desgraciats tancats en el comboi immòbil convertit en presó pels alemanys.

Una nova ordre arriba. Les dones i els infants seran retornats al punt de partença. Això és el que els diuen. El tren arrenca lentament i cinc dies després, el primer de setembre de 1940 arriba a **Fuenterrabia**, a la frontera franco-espanyola, on els espera la Guàrdia Civil. (2)

Serán comptabilitzats 442 dones i infants. Ningú podrà explicar quants d'aquests viatgers forçats moriren en el curs dels 12 dies d'un viatge horrorós a través d'Europa. Faltats de tot. **Els que retornen vius a Espanya seran tancats a l'estadi d'Irún, convertit en camp de concentració pels franquistes.** Després d'una primera selecció, la família **Cortés** serà enviada a Barcelona, on els espera una llarga estada al **Palau de les Missions**. **Un nom evocador per a allò que no és altra cosa que una presó infecta.**

Dels homes de la família Cortés, el pare morirà a Mauthausen l'agost del 1941. El fill gran morirà a la cambra de gas un mes després. D'aquell infern només sobreviuran Jacint i Manuel. (4)

D'aquest comboi de republicans espanyols una selecció fou feta. Els més joves, alguns amb prou feines tenien 13 anys, aniran a treballar a una pedrera propietat d'un mercader d'esclaus alemany anomenat: **POSCHACHER**.

Enguany, que es compliran 50 anys de l'alliberament dels camps de la mort i de la fi de la Segona Guerra Mundial, hi ha una pregunta que encara no ha tingut resposta:

Qui donà l'ordre de deportar als refugiats espanyols d'Angouleme?

El Govern del general Franco -tots els ministres compresos- hauria demanat a les autoritats alemanyes l'extermi dels combatents de la República espanyola, que van escapar vius dels fronts d'Espanya i, al mateix temps, recuperar les seves dones i infants?

Foren les autoritats alemanyes les que prengueren aquesta decisió?

Recordatori als catalans morts al camp de Mauthausen

Hi hauria hagut responsables francesos que, per tal de plaure els seus nous amos, haurien indicat a aquests per qui havien de començar les deportacions?

La llei número 79 del 3 de gener de 1979 (3), que fa referència a la no comunicació de certs arxius d'aquest període, deixen, de moment, sense resposta aquestes preguntes.

De totes maneres hi ha una veritat: Hi hagué crim contra la humanitat!

Qui foren els criminals?

(1) - Monserrat Roig "Els catalans als camps nazis". Edicions 62. Barcelona 1977.

Estelades a la sala dels forns crematoris de Mauthausen en homenatge als catalans i als valencians morts al camp

(2) - Pierre Marqués. "Les enfants espagnols réfugiés en France (1936/1939)". Paris 1993.

(3) - Llei promulgada a França, que fa que per consultar certs arxius sigui necessària una derogació, difícil d'obtenir.

(4) - El 10/05/1998, Jacint vivia a Perpinyà i el seu germà Manuel a Gijón.

P.S; Per tal de donar a conèixer aquests fets, en ocasió del 50è aniversari de l'alliberament dels camps de la mort, vaig enviar aquest article al diari local "La Marseillaise". **No fou publicat.** En el transcurs del procés contra Maurice Papon, aquest mateix article fou enviat a "Liberation" i "Le Canard Enchaîné", de París, al mateix temps que als diaris regionals "La Marseillaise" i "La Provence". **Silenci total.** L'abril del 1998, fou enviat a "El País" (Madrid). Aquí vaig rebre una resposta: "...**debedo a razones de espacio y oportunidad, el Consejo de Lectura del diario ha desestimado su publicación.**" El juliol i l'agost d'aquest mateix any fou enviat a "La Vanguardia" i al "Periódico" de Barcelona. **Cap novetat.** El febrer de 1999 a l'"AVUI". **Silenci total.** **Ha estat publicat,** el maig de 1999 a "Tribuna", periòdic d'iniciativa per Catalunya/Els Verds. Per fi ha estat publicat al diari "La Marseillaise" (edició de Martigues) el 2006.

El mes de gener del 2008, seixanta vuit anys després, una placa a la memòria dels republicans espanyols deportats ha estat col·locada prop de l'estació d'Angouleme. ©

Homenatge als 927 republicans espanyols deportats a Alemanya el 19 d'agost de 1940. Estació d'Angouleme, 19 de gener de 2008
Foto: Charles Farreny

Visita a

LA DOMUS ROMANA I SITGES MEDIEVALS de Barcelona

Per Lluïsa Goberna

Al subsòl del carrer de Sant Honorat es troba el jaciment d'una Domus romana del segle IV dC., descoberta el 1999, durant la rehabilitació de la casa Morell. Aquest nou espai arqueològic va ser inaugurat el 23 d'abril, Diada de Sant Jordi, de 2010.

El passat 21 de febrer l'Institut va fer una visita cultural a la Domus romana i les Sitges medievals del carrer de la Fruita, al barri Gòtic de Barcelona. En aquest jaciment es poden veure alhora vestigis de la Barcino romana i restes del Call jueu medieval. La visita va ser un èxit d'assistència; vam ser més

de 40 persones motiu pel qual vam haver d'organitzar dos grups: el primer a les 12 h i el segon a les 13h. Hem d'esmentar que ens va acompanyar en la visita l'amic Manel Tosca amb un grup de membres del **Capitol Nobiliari dels Homes de Paratge**.

Aquest espai arqueològic és gestionat pel **MUHBA (Museu d'Història de Barcelona)** i la nostra guia oficial, la Núria, ens va fer una visita magnífica amb unes explicacions plenes d'interès i d'entusiasme sobre la història d'aquest jaciment, cosa que va fer que els assistents, força interessats en el tema, fessin diverses preguntes. La guia ens va explicar que la importància no es deu només a la conservació de la domus romana, sinó també

Terra amb restes de mosaic

a la preservació de les sis sitges medievals de grans dimensions, amb quatre metres de fondària aproximadament. **Això és de gran interès per la superposició d'estrats patrimonials.**

LA DOMUS I LES TABERNAE

La ciutat de **Barcino**, fundada l'any **15 aC**, va tenir amb el pas del temps, al segle IV, una revitalització urbana important i s'hi van edificar noves muralles més potents de les que hi havien en un principi. Així es van construir cases senyoriales o domus dins del perímetre. Actualment la muralla romana és la més ben conservada i s'estan duent a terme treballs per tal de fer-ne visibles més parts.

El centre de poder i polític, el **fòrum**, ocupava bona part del que és actualment la Generalitat. **Una resta d'aquest fòrum és el temple d'August**, ubicat al carrer Paradís. La Plaça de Sant Jaume no existia, ja que és d'origen medieval.

La decoració de la casa, la seva grandària i situació, al costat del fòrum, tot fa indicar que va pertànyer a un personatge important de la comunitat de l'antiga **Barcino**.

Restes de habitació o cubiculus

Els rics o patricis eren els únics que vivien a les **domus**, moltes de les quals acostumaven a tenir més de 500 metres quadrats i disposaven dels seus propis banys o termes. **Els cubiculus o habitacions de la casa tenien el terra decorat amb bellíssims mosaics policromats d'alta qualitat i molt artístics, amb motius geomètrics i vegetals, dels quals encara s'hi poden veure algunes parts.** Els murs eren d'argamassa (*sorra i aigua*) i a la paret encara es conserven els pigments. La decoració era molt important ja que era una manera d'identificar l'estatus social, com també ho eren els colors ja que els ocres eren més barats i els blaus i verds molt més cars. Tenia un **viridarium** o jardí, de 110 metres quadrats, amb

Restes de magatzem o rebost de l'època romana

Restes templett o Ara

Detall interior d'una sitja

diferents ornaments, emmarcat per un passadís porticat: el **peristil**. En aquest jardí hi havia un **lacus** o estany amb peixos. Tenia també la zona de serveis i un magatzem o rebost. **Encara es poden veure les restes de dues habitacions que hi havia al voltant del peristil i que van inspirar els claustres medievals.**

Era costum construir un petit templett o **Ara** al primer pati o **atri**. Hi tenien les divinitats de protecció de la llar, dels avantpassats i els del rebost i aliments. **L'Ara que vam poder veure és més antiga que la domus, ja que és del segle I.**

L'espai de la casa que sobrava, que era molt gran, el va llogar el propietari com a botigues o **tabernaes**. Estan documentades tres botigues adossades a la **domus** i obertes a l'espai públic, al carrer, (**decumanus minor**) el traçat del qual és correspon amb l'actual carrer Sant Honorat. Allà es on s'hi feien les transaccions comercials i s'hi establien les relacions.

Amb el pas del temps, a mitjans del segle VI, hi quedava molt poc de l'antiga **domus** i es van edificar nous espais per viure-hi tot aprofitant algunes vegades parts de les antigues parets de la casa i amb un creixement progressiu dels nivells i de l'activitat constructora al llarg dels segles. **Per tant, la ciutat es va anar construint sobre ella mateixa en les diferents èpoques**, per bé que hi ha pocs registres arqueològics de com evolucionà la construcció d'aquest punt de la ciutat a l'Alta Edat Mitjana i actualment poc es pot dir dels assentaments que ocupaven aquest indret.

SITGES MEDIEVALS AL CALL JUEU

Fent un salt en el temps arribem al **segle XIII**, quan la comunitat jueva era **concentrada en el Call**, delimitat per les mateixes cases. Encara que els carrers del Call conservaven algun vestigi dels antics carrers de la ciutat romana, fets amb un urbanisme d'aspecte ordenat i rectilini, ara els carrers eren estrets i irregulars amb les cases no alineades; **un urbanisme molt típic de les ciutats medievals.**

En aquesta època, al segle XIII, l'antic peristil i el jardí romà van quedar malmesos a causa de la construcció d'un casalot amb un gran magatzem, que formava part de l'alfòndec, equipament comercial que allotjava temporalment els mercaders i els seus productes. Segons

fontes documentals el propietari d'aquest casalot va ser **Massot Avengenà**, membre acomodat de la comunitat jueva.

D'aquest alfòndec formaven part les sis Sitges que estaven fetes d'encofrat perdut i on s'emmagatzemaven cereals, seda i coralls. Els mercaders venien de tot arreu a descarregar les seves mercaderies en aquestes sitges de grans dimensions, mentre feien nit o transaccions comercials, ja que eren un lloc segur.

Els jueus eren bons financers i ocupaven càrrecs importants, però a partir del segon terç del segle XIV, es va crear molt malestar contra ells i els van acusar també de portar la pesta. **A causa d'aquests aldarulls, el 1391 va ser atacat el Call, on van morir uns tres-cents jueus.** Els que van sobreviure i no van optar per la conversió van fugir. La família de **Massot Avengenà** es va fer conversa, però un temps després va decidir vendre la propietat. **Aquests greus enfrontaments van provocar la supressió del barri jueu.**

Posteriorment, la casa va tenir diversos propietaris; normalment alts funcionaris i consellers de la Corona, la Di-

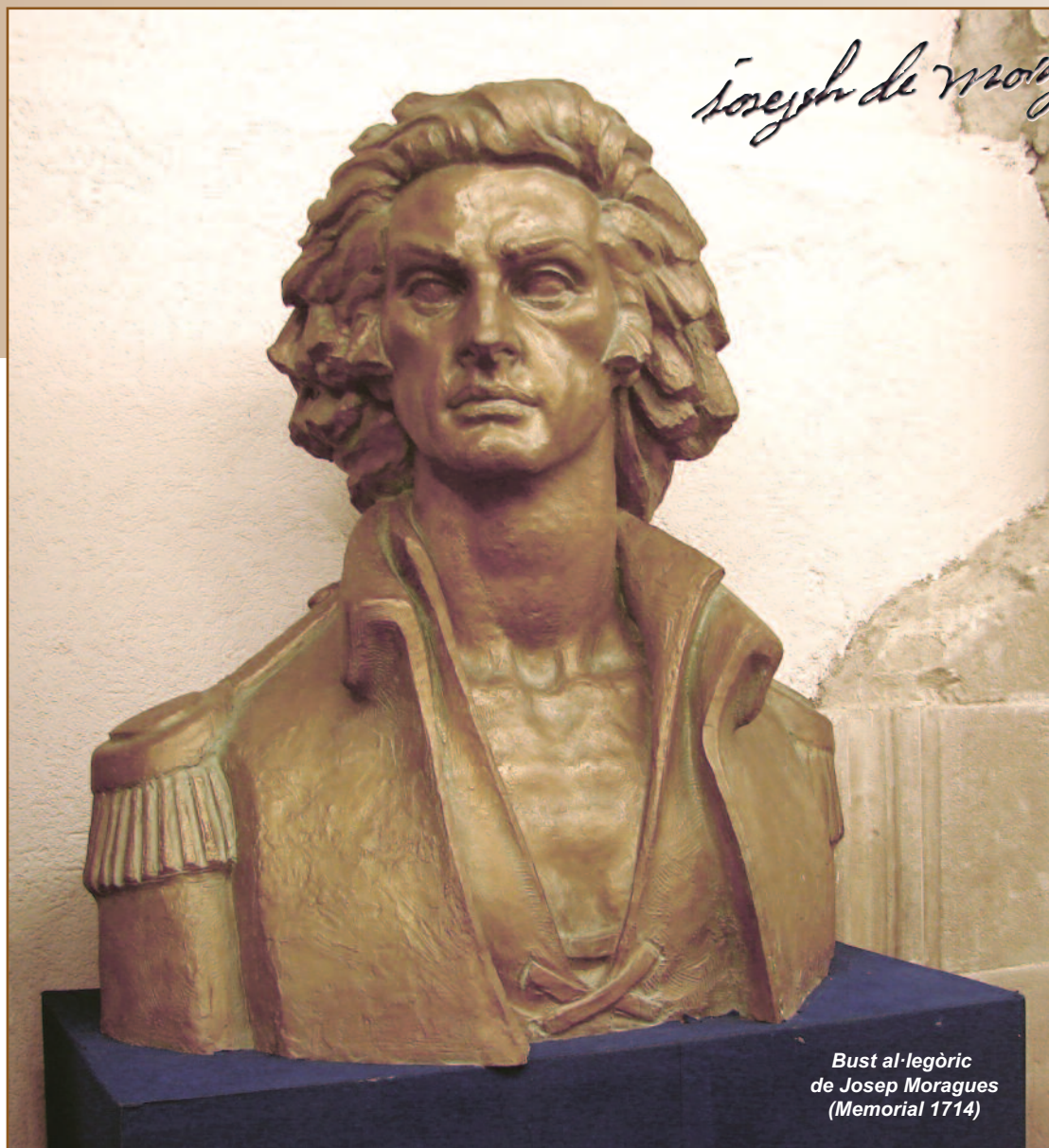
putació del General i el Consell de Cent. **El primer propietari del casalot, després de la desaparició del Call, va ser el jurista i conseller Pere de Rajadell.**

L'any 1851 l'arquitecte **Josep Oriol Mestre**s va construir l'edifici actual, per encàrrec de **Joaquim Morell**, propietari de la finca. **Des de llavors es coneix com la casa Morell.** Avui en dia l'edifici acull el Departament Administratiu de Presidència de la Generalitat de Catalunya i en el seu subsòl hi ha aquest important patrimoni arqueològic que vam visitar. ©

Detall sitja

JOSEP MORAGUES I MAS

L'extensa i prolífica vida i mort del general Moragues obliga a fer una síntesi molt acurada de la seva vida seguint l'ordre cronològic dels fets.

Josep Moragues i Mas va néixer l'any 1669 en el mas Moragues de Sant Hilari Sacalm. Fou el tercer fill d'una família de pagesos benestants. Tan sols quan tenia 16 anys quan va morir el seu pare i va ser aleshores quan heretà el mas i les terres.

El setembre de 1693 es casà amb **Cecília Regàs**, filla d'un ciutadà honrat de Girona, propietari del mas Regàs d'Arbúcies.

Amb només 25 anys va deixar el mas i les terres que havia heretat del seu pare i va començar la seva vida de guerriller col·laborant amb un grup anomenat "**Els Vigatans**".

El 1707 se li atorgà el càrrec de Governador de la fortalesa de Castellciutat i Cap Superior de la Seu d'Urgell. Aquest mateix any fou nomenat **General de Batalla**. Temps més tard moria la seva dona Cecília Regàs.

Per diverses raons, **Moragues** va haver d'anar a **Sort**,

Guerriller, General de Batalla i executat amb deshonor

Per Jordi Sotorra

Diplomat en Genealogia
per la Societat Catalana
de Genealogia, Heràldica
i Nobiliària

on va conèixer una jove vídua amb un fill, i l'estiu de 1710 es casà en segones núpcies amb **Magdalena Geralt**, amb qui va tenir un fill de nom **Joan Baptista**.

**El 28 de setembre de 1713 el general Moragues ren-
deix Castellciutat a l'exèrcit borbònic**, amb el pacte

de deixar sortir els combatents del seu interior i traslladar-los armats i respectats fins a la capital catalana. **Moragues, malalt, es retira a Sort, i és allà on li arribà la notícia que els enemics no havien complert el pacte.** Els seus homes van ser humiliats i desarmats, i a la majoria no se'ls va deixar entrar a Barcelona. Fins i tot, Moragues va haver d'amagar-se, ja que circulaven rumors sobre la seva imminent detenció.

Amb la rendició de **Castellciutat** el general va tornar a la lluita de guerriller amb els partidaris austriacistes, i amb el Governador de Cardona **Manuel Desvalls**, qui li va proporcionar armes i municions per a les seves accions guerrilleres. **En l'ocupació de Sort per les tropes borbòniques, el coronel Vallejo va saquejar la casa on eren reclosos la família de Moragues, a la capital del Pallars Sobirà, i es va endur presoners a Balaguer l'esposa, els fills i altres parents i amics del General.**

Després d'un temps de reclusió van ser traslladats a casa d'un hisendat on gaudien d'una certa llibertat vigilada. Moragues va ser avisat de la llibertat que tenien i va aprofitar aquesta situació per enviar-hi un grup d'homes de la seva confiança per alliberar la seva família i traslladar-los després a Cardona.

destacamento para sorprender en fami-
lia en una casa de Campos de S. Alejo
Geralt distante 3 horas de Sort en
donde tomaron preso a S. Alejo
Geralt e D. Cecilia su mujer con un
hijo de 9 años. D. Gertrudis Guzman
con 2 hijos. y D. Magdalena Moragues
con un hijo. y el Clerigo Castelltesor
Cure del Lugar de Montandit: Vallejo
entregó los prisioneros al Governador de
Balaguer: estuvieron algun tiempo

Aquest fet el va fer tornar a la guerra de guerrilles contra l'exèrcit borbònic. La seva activitat estava concentrada entre la Garrotxa, el Berguedà i la plana de Vic. **Actuava contra els combois que portaven armes i queviures a les tropes que assetjaven Barcelona.**

to nunca fue completo: en ultimo de
1706 el Rey reformo el Regimiento y
a Moragues le eleva a General de Bata-
lla y Comte en las Fronteras de la Gen-
de Mijell y Governador de Castellciutat

Tan aviat com Barcelona caigué a mans dels borbònics es va ordenar que Moragues i la resta de combatents que estaven repartits pel territori es dirigissin cap a la fortalesa de Cardona, per tal de

*Benigno Passaporte: Moragas procura
 embarcación para passaraMahon por
 passaraMahon embarcarse vii ser aduen-
 tido, estando en alta mar el Supremo
Santa Cruz le nombra General: el pa-
 tron del barco que ignorava quien era,
 reatornizo, fingio que el tiempo era
 malo, y peligroso, que era preciso desem-
 barcar ap're esp'ito: ajunto aler p'ues, otro
 barco con un hombre de la r'ivera nom-
 brado J. Jacinto... este lo avia al*

Moragues i els seus companys van estar amagats a Montjuïc fins que van trobar un altre vaixell, el patró del qual, anomenat Jacinto, els va denunciar a les autoritats. El 22 de març del 1715, mentre eren amagats a la cova dels Argenters, a la falda de Montjuïc, van ser capturats.

Val a dir que a partir del moment de la captura del general i dels seus companys ja es podien considerar sentenciats. S'imposava una pena exemplar que servís d'escarment per a tots els opositors a la nova realitat política. Moragues i els seus companys van ser jutjats sumàriament i condemnats a mort, i durament torturats perquè servís d'exemple a tots els simpatitzants que tenien al Principat.

preparar una rendició honrosa, ja que era impossible qualsevol resistència. En el document de capitulació de Cardona s'autoritza els refugiats a passar a les possessions de Carles VI a Itàlia i l'Imperi Austríac. **A més hi ha un capítol especial per a Moragues i la seva família que diu:** "El general Moragues, su mujer e hijos, con su destacamento, sea igualmente comprendido en el indulto y goce de los artículos (Art. 17 i 18) concedidos a la guarnición, como se refiere en el artículo precedente, sin interrupción ni excepción de personas."

El general Moragues va ser executat de manera infamant el 27 de març del 1715, tot just cinc dies després de la seva detenció. No se li reconegueren els honors militars, i descalç i amb camisa de penitent, fou arrossegat viu pels carrers de Barcelona per un cavall fins a arribar al patíbul, on fou executat, decapitat i esquarterat, per tal de complir la triple condemna de mort que rebé. El seu cap, com a escarni, fou posat en una gàbia de ferro que es va penjar al Portal de Mar amb una inscripció en llatí que deia:

Les autoritats borbòniques aviat van deixar de facilitar les sortides i el 10 de novembre del 1714 van publicar un edicte en el qual s'ordenava que cap català podia sortir del país sense un passaport especial. El no compliment de l'ordre suposava la pena de mort. **Moragues va renunciar al favor de l'exili pactat a la capitulació i va tornar a Sort, on es va assabentar de la repressió que els filipistes exercien contra els seus companys.** Moragues, convençut de la seva delicada situació i que les coses s'anaven complicant, va intentar trobar un vaixell que el pogués dur cap a Maó. A partir d'aquest moment els fets es van succeir amb rapidesa.

*era de muerte; reinterada como hom-
 bre plebeo, y fue ejecutada el 27 de
 Marzo y su cabeza fue puesta en una
 jaula y colocada sobre el portal de
 mar y junto a ella un tablon con
 la inscripcion siguiente
 Josephus Moragas ob perpe-
 tratum reiteratae rebellionis scelus
 bis Regis Clementiae abusus, tertio
 tandem justitiam periclitatus
 et expertus.*

Moragues va aconseguir una embarcació per anar a Maó, i va salpar de Barcelona junt amb els seus companys sense ser vistos. Un cop en alta mar el company Santa Cruz el va anomenar General, i el patró del vaixell, que ignorava qui era, s'esporguï i fingí que el temps era dolent i perillós i que era precis desembarcar, i els va retornar a terra.

Josephus Moragas ob penetratum iteratae rebellionis scelus bis Regis clementian abusus, tertio tandem justitiam periclitatus et expertus" (Josep Moragues per haver comès el crim d'una repetida rebel·lió, abusat dues vegades de la clemència reial, finalment la tercera vegada fou pres i executat per la justícia)

Placa dedicada a Josep Moragues al carrer Major de Sort, on residí amb la seva segona muller, amb un poema de Àngel Guimerà

Durant dotze anys llargs el cap de Josep Moragues va mantenir-se dins de la gàbia exposat a la vergonya pública i sense fer cas dels repetitius precs de la seva dona, Magdalena de Geralt, perquè el crani fos llevat i enterrat. No va ser fins l'any 1727, dos anys després de la pau de Viena entre Carles VI i Felip V, els dos contendents de la Guerra de Successió, que la calavera de Moragues va ser enretirada.

Inauguració monument al General Moragues a Sort el 1981

A causa de la seva tràgica mort, el general Moragues és recordat com un dels més importants defensors de la causa catalana a la Guerra de Successió. Això fa que molts l'hagin considerat com a heroi i màrtir de Catalunya. Encara avui, és un símbol de catalanitat per a molta gent. ©

Biblioteca de Catalunya, còpies del manuscrit 421 Volum V-VI Narraciones Históricas de Francesc de Castellví.

HERÀLDICA (V)

Per Rafael Portell
Acadèmic de la Belgo-Española
de la Historia

FIGURES HERÀLDIQUES (I)

Reben el nom de **“Figures”** totes les **“peces”** amb què s’adorna l’escut interiorment, és a dir, tots els objectes que es col·loquen en el camp de l’escut.

El nombre d’aquests objectes és tan gran com la invenció dels heraldistes que els han concebut, ja que cadascun dels objectes representa un fet memorable, una promesa, un record, un episodi, tant de la vida privada del subjecte com per les seves proeses, lleialtats, honres i fins i tot sacrificis i penúries per fidelitat al seu Senyor.

LES FIGURES DE LES ARMERIES S’HAN DIVIDIT EN QUATRE CLASSES:

- a: Figures heràldiques
- b: Figures naturals
- c: Figures artificials
- d: Figures quimèriques

FIGURES HERÀLDIQUES

Són aquelles figures simples o peces, que no depenen d’altres, ocupen un primer lloc o fins i tot estan soles en el blasó.

Aquestes peces es donaven als nobles i cavallers que prestaven algun servei assenyalat, que rebien alguna ferida o fins i tot la mort en el camp de batalla, en aquest cas se li atorgaven als seus hereus.

El romà Màrius afirmava que els veritables senyals de noblesa eren les cicatrius de les ferides rebudes en combats i batalles. Un altre romà, Quint Sertori, tenia les ferides com a més nobles que les mateixes corones, llorers i altres premis, ja que afirmava, i no sense raó, que les ferides eren una prova del seu heroisme, quan les altres recompenses, moltes vegades s’adquirien per amistat, per favors oferts i altres tipus de mitjans no lícits.

El nombre de les mateixes és variable, pel fet que alguns autors n’inclouen algunes que altres ignoren.

El genealogista Colombiere admet només deu peces honorables. El Pare Menestier indica fins a setze, i les divideix en peces de primer ordre i de segon ordre.

ÚLTIMAMENT SÓN ACCEPTADES PELS HERALDISTES VINT PECES, QUE SÓN:

EL PAL

Es col·loca en sentit vertical en el centre de l’escut.

LA FAIXA

Talla l’escut horitzontalment.

LA BANDA

Travessa diagonalment l’escut de l’angle superior dretre a l’angle inferior.

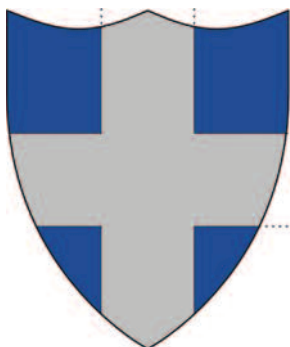
EL CAP - És la peça honorable de primer ordre. Es col·loca en la part superior de l'escut i ocupa la tercera part del mateix.

LA BORDURA
Rodeja el camp de l'escut totalment per la vora del mateix.

LA CREU - Es forma per la unió del **PAL** i la **FAIXA**.

L'ORLA
Rodeja el camp de l'escut totalment però per dins del mateix i separada de la vora.

LA BARRA
Es col·loca diagonalment de l'angle superior sinistre a l'angle inferior dretre.

LA PERLA
Té forma d'Y grega i les seves branques superiors toquen els dos angles superiors de l'escut i s'ajunten en el centre per formar una altra branca que va cap a la punta.

L'ASPA
Es forma per la unió de la **BARRA** i la **BANDA**. També s'anomena **CREU DE SANT ANDREU**.

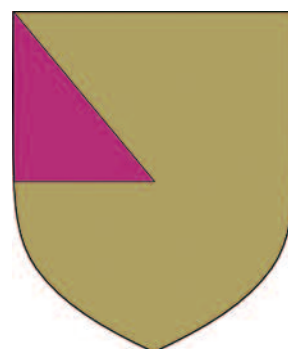
EL PEU
Es col·loca en la part inferior de l'escut. És poc emprada en heràldica.

EL XEBRÓ
Té la forma d'un compàs obert el punt superior del qual es troba en el centre de l'escut.

EL GIRÓ
Té forma triangular amb una punta llarga.

LA PILA TRANS- POSADA

És una peça triangular que ocupa los dos terços de la base de l'escut i que ascendeix en angle agut fins al centre.

LA PILA

És el contrari de la PILA TRANSPOSADA.

EL TREIXOR - És una espècie d'orla estreta que es posa dins de l'escut i està separada en totes les seves parts dels extrems del mateix.

EL CANTÓ - Aquesta peça és semblant al quarter, però més petita.

L'ESCUSSÓ - És un petit escut que es col·loca en el centre de l'escut.

EL FRANC QUARTER - És el primer quarter de l'escut però menor que el vertader quarter (*partició*). Alguns autors l'anomenen "**Cantó d'honor**".

EL LAMBEL - Té la forma d'un rectangle molt estret del qual pengen tres triangles o bé tres rectangles petits. Quan del lambel pengen més elements cal especificar-ne el nombre.

NOBLESA CATALANA

ANTONI BRUSI I FERRER MARQUÈS DE CASA BRUSI

Per Reial decret de 5 d'abril de 1875, el Rei Alfons XII atorgava la mercè nobiliària de Marquès de Casa Brusi a don Antoni Brusi i Ferrer, com agraïment al suport que havia ofert a la restauració monàrquica a Espanya per mitjà del diari de la seva propietat "*Diario de Barcelona*".

Va néixer a Barcelona el 4 d'abril de 1815, fill d'Antoni Brusi Mirabert, i d'Eulàlia Ferrer i Montserrat. El matrimoni va tenir set fills, quatre dels quals van morir quan eren nens; va sobreviure Antoni, que era el sisè i les seves germanes Antònia i Eulàlia.

La família gaudia d'una bona posició econòmica, ja que el seu pare era editor, impressor reial i propietari del "*Diario de Barcelona*", que a diferència del que es creu, no va ser fundat per la família Brusi, sinó per **Pedro Pablo Husón de Lapezarán**, qui va obtenir un Reial privilegi signat per Carles IV el 1792 per a la impressió i difusió d'una gasetilla d'avisos oficials i anuncis. En finalitzar la guerra de la Independència i sent Husón de Lapezaran afrancesat, com a recompensa pels serveis prestats per la família Brusi en la confrontació a favor de Ferran VII, aquest els va atorgar mitjançant un Reial Privilegi la propietat del diari.

Va iniciar els seus estudis en els pares escolapis, però als 19 anys va viatjar a París; un viatge que es va estendre a recórrer tota Europa durant un període de temps de quatre anys llargs, en què va aprendre a parlar correctament francès, italià, alemany, anglès i rus.

El juliol de 1838 va tornar a Barcelona i es va fer càrrec de la direcció del "**Diario de Barcelona**" que era exercida, **per haver mort el seu pare víctima de la febre groga el 1821**, pel seu cunyat **Antoni Soler Mestres**.

A pesar de la seva inexperiència en els assumptes editorials, la seva mentalitat pràctica, saber envoltar-se de bons col·laboradors, introduir millores tècniques (*aplicar mecanismes moguts per vapor*), l'ús del taquígraf i llançar varies edicions al dia amb les darreres notícies, **va aconseguir que en poc temps es convertís en el diari més important de Barcelona**.

A pesar de no haver tingut mai aspiracions polítiques, l'enorme influència assolida va fer que fos nomenat regidor de l'Ajuntament de Barcelona i tresorer de la Junta d'Orfenat.

Va crear una societat per construir connexions telegràfiques entre Saragossa i Barcelona i des d'aquesta fins a la frontera francesa.

Escut Marquesat - Casa Brusi

El 1856 va fundar la Companyia Catalana General de Crèdit i posteriorment va pertànyer a la Junta de Gobierno de Caminos de Hierro de Zaragoza.

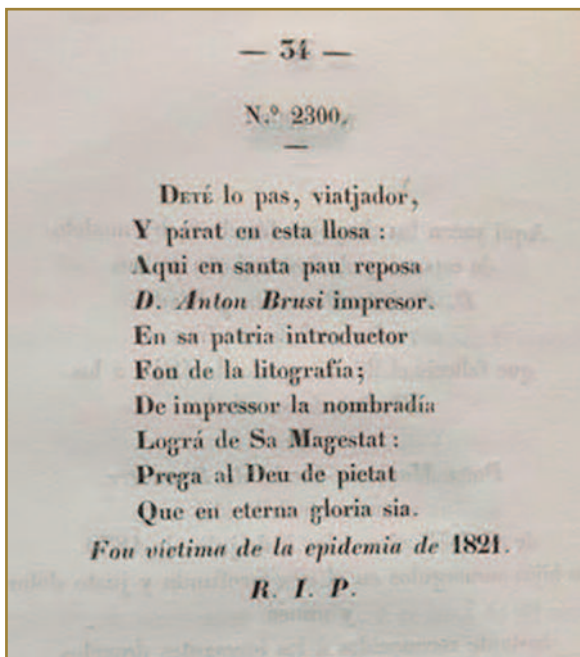
Va impulsar millores urbanes com l'enderroc de les muralles de Barcelona i la creació de l'Eixample. Així mateix, es va involucrar en l'ampliació del port.

Juntament amb l'enginyer **Ferdinand de Lesseps**, gran amic seu, va participar com a soci fundador i membre del Consell d'Administració de la Companyia del Canal de Suez.

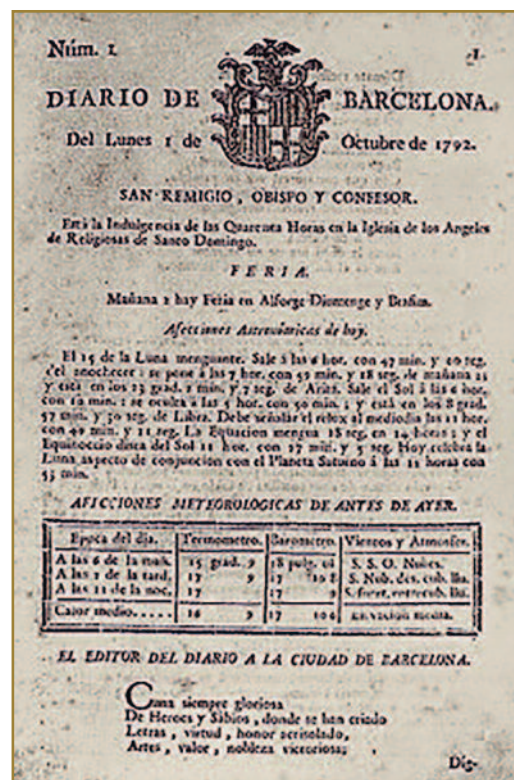
El 1864 va morir la seva esposa **Josefa Mataró Larrumbe "Pepita"**, amb la qual havia contret matrimoni a Barcelona el 12 de gener de 1846. La pèrdua el va afectar tan profundament que a l'any següent va deixar la direcció del "**Diario de Barcelona**" i la resta de negocis i es va refugiar a casa seva del Barri de Sant Gervasi, en la qual va morir uns anys més tard, el 31 de desembre de 1878.

Era en possessió de la comanda de l'**Orde de Carles III** i la **Gran Creu de l'Orde d'Isabel la Catòlica**. ©

Epitafi d'Antoni Brusi Mirabert

Primera portada del Diario de Barcelona

MONESTIR DE LES AVELLANES

Per Lluïsa Goberna

El passat 18 d'abril, un grup de l'Institut enfilàvem cap a les terres de Lleida, a Os de Balaguer, per visitar el Monestir de Santa Maria de Bellpuig de les Avellanes, ubicat a la comarca de la Noguera, la més gran de Catalunya, però la més despoblada i potser també la més desconeguda.

Arribats al monestir vam ser rebuts pel nostre guia, en **Robert Porta**, germà marista, amb el qual vam tenir una experiència molt agradable i enriquidora i que alhora ens va fer una visita molt més completa del que esperàvem.

Farem un breu recorregut de tots els espais que vam veure.

PORTA D'ENTRADA

Lo primer que vam visitar va ser la porta d'entrada al monestir, amb una galeria amb amples arcades, on es poden veure penjades unes **velles portes de fusta de les antigues muralles, per recordar que les portes**

Portes del segle XVII

sempre estan obertes a tothom. Foren construïdes pels monjos a finals del segle XVII.

La plaça de l'entrada antigament estava dedicada als pelegrins que hi feien hostatge i aquí estava també ubicat l'antic palau de l'abat, que era considerat com un senyor feudal. Fins al segle XVIII ser abat era vitalici. Després va passar a ser elegit per tots els monjos de la comunitat i no podia estar més de dos mandats. A la plaça es troba la **Font de la Mallola o Font de l'Abat**, d'estil barroc, que va ser construïda per l'abat **Jaume Caresmar**. És una font commemorativa de l'arribada

de l'aigua per la conducció sota terra, l'any 1760. Hi destaca l'escut de l'abat i un bust del mateix de l'any 1974. Com a dada interessant, hi ha dos arbres lledoners a la plaça que es conserven des del segle XVIII.

PORTA DE TREBALL o porta exterior de la muralla

Aquesta porta de la muralla, que rodejava tot el monestir, era l'accés d'entrada i sortida dels carros i feines del camp. Va ser reconstruïda l'any 1783 i al frontis es pot veure el títol del monestir; **SANTA M. BELLIPODI AVELLANARUM**. A l'interior està reproduïda la primitiva ermita en la qual el beat Joan d'Organyà, fundador del monestir, dit Sant Cap, va viure com eremita al Mont Malet. Les portes de fusta penjades a l'entrada actual del monestir, de les que hem parlat abans, són originàries d'aquest lloc.

Font de la Mallola

ESCALA DE JACOB I CEMENTIRI

Vam continuar fins a les escales dites de Jacob, que simbolitzen la connexió entre el cel i la terra i que puguen fins al cementiri ubicat al costat mateix de les escales. Al costat d'aquestes hi baixa un corrent d'aigua, que simbolitza la vida, la unió entre la vida i la mort. Aquest cementiri, on estan enterrats els germans maristes, és un lloc preciós ple de pau i al bell mig de la natura, presidit per una bella escultura de la Mare de Déu de l'Acollida.

Durant els fets de 1938, els monjos s'amagaren per les muntanyes, mentre que d'altres els agafaren i foren afusellats en aquest lloc. **Es troba també el monument als morts de la Guerra Civil, dels dos bàndols, on són enterrats els soldats morts a l'Hospital Militar, que es va habilitar al monestir l'abril del 1938.**

Seguint la ruta, vam tornar a baixar per veure la porta de l'església per on entraven antigament els fidels per assistir als oficis monàstics. Adossat s'hi pot veure l'edifici de pedra rosada d'inspiració noucentista, que van construir els monjos maristes l'any 1935, durant la reconstrucció i ampliació del monestir.

Cementiri

Porta exterior de la muralla

Escultura de la Mare de Déu de l'Acollida, al cementiri

Escala de Jacob

CLAUSTRE

El claustre és l'espai més antic del monestir, data del segle XII, és d'estil romànic i està ubicat en el mateix centre del puig, en el punt més alt. Hi ha documentació del segle XVII, en què es diu que hi havia un pou central que recollia les aigües. **Actualment, en el seu lloc, hi ha una estàtua de Sant Marcel·lí Champagnat, fundador dels maristes.** Una particularitat d'aquest claustre és la seva gran austeritat. És representant de l'època en què els monestirs premostratencs cercaven austeritat i

recolliment. Als capitells s'hi troben motius vegetals, poc historiatats. Només es pot veure un capitell amb l'escut de bisbe. Les ales sud i oest s'han conservat fins als nostres dies; les altres dues van ser destruïdes en temps de Felip V, durant la **Guerra de Successió**.

SALA CAPITULAR

La Sala Capitular, del segle XIII, era un dels espais més importants del monestir. Aquí es feien les assemblees. Era un lloc central de la vida monacal dels monjos premostratencs. Degut també a la Guerra de Successió es va incendiar i enfonsar. Avui en dia s'hi fan exposicions temporals d'artistes locals. La part central del terra és de vidre, sota del qual hi ha, entre d'altres, restes de pedres històriques, una dovella de clau d'arc amb l'escut del monestir, datat al 1744, i una estela mortuòria dedicada a l'abat **Antoni Trueta**.

Sala Capitular

REFECTORI o menjador dels monjos

El Refectori en el seu origen era romànic. Després de la seva destrucció es va reconstruir en estil neoclàssic. Les rajoles, originals, que cobreixen les parets, estan pintades a mà i cuites al foc. Es pot veure també l'escut abacial que indica el lloc on seia l'abat. Els novicis més joves entraven els primers. El menjar consistia en un plat i un got de vi. El primer en ser servit era l'abat i els monjos més grans. Per tant, quan els tocava als més joves havien d'anar de pressa a menjar; era una manera d'aprendre austeritat i paciència. **Dins del refectori es troba la font del segle XVIII, decorada amb un escut commemoratiu de l'arribada de l'aigua dins del monestir, el 1760.**

Refectori

ESGLÉSIA

L'església, d'estil gòtic, va ser començada el 1303, sota la tutela del comte Ermengol X. **És segurament l'obra més rellevant del monestir.** L'alçada actual va finalitzar el 1964. **A cada costat de l'altar es poden veure unes senzilles arquetes amb les despulls dels comtes d'Urgell,** en el lloc on antigament estaven els grans sepulcres gòtics dels comtes, de gran valor artístic, que es van endur el 1906 i dels quals parlarem més endavant en l'apartat de Història. Destaquen els bells vitralls on es pot veure en un d'ells el beat **Joan d'Organyà, el Sant Cap.** A les capelles laterals es troben els sepulcres, amb les restes dels germans maristes que van ser assassinats a l'última Guerra Civil.

ARXIU GAVÍN

Acabada la visita de l'església, vam anar a veure per últim, l'arxiu Gavín. Antiga fusteria i ferreteria dels germans, fins al 2003, l'actual arxiu està format principalment de donacions particulars. La seu de

Font del segle XVIII, dins del Refectori

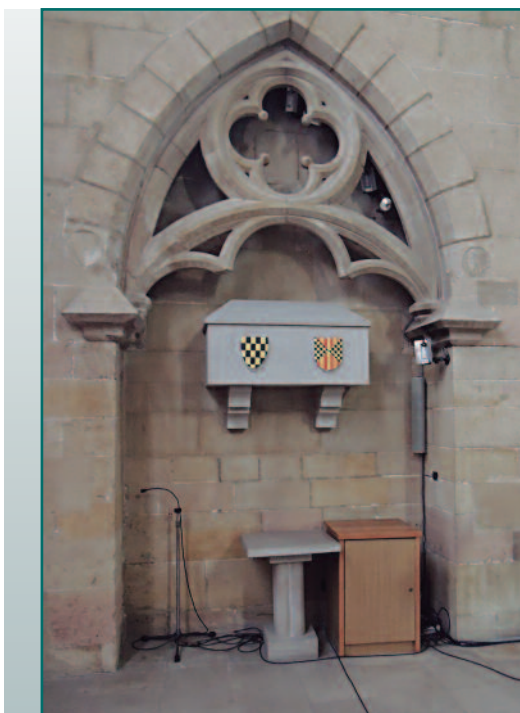
Vitrall del Sant Cap

l'arxiu va estar a Valldoreix fins al 2008, any en què es va traslladar al monestir. Hi ha una sala de consulta i treball on es cataloguen tots els documents que hi van entrant, el dipòsit i un espai d'exposicions. **Aquest arxiu va ser creat per en Josep M. Gavín i Barceló, fotògraf, que va trepitjar totes les poblacions catalanes i va recollir abundant patrimoni cultural del país.** Va fer unes 250.000 fotografies de totes les esglésies de Catalunya. **Va crear un sistema d'arxiu que després el van fer servir al Vaticà.** El 1984, va rebre la **Creu de Sant Jordi**.

Per fer-nos una idea de tot l'extens material que hi ha dipositat en aquest arxiu en nombrarem alguns. Hi han uns 50.000 estampes; 48 col·leccions de diver-

sos temes; 500.000 fons de postals de tota Catalunya; 700.000 articles de premsa de festes majors, aplecs de folklore popular, etc...; més de 300.000 fotografies d'inventari d'esglésies, lloc, advocació, etc; es troben també fons de revistes comarcals, fons d'estampes de sants, commemoracions, celebracions populars i religioses; una hemeroteca de pobles i comarques de Catalunya. **En total, es troben en aquest important i testimonial arxiu, més de 4.150.000 documents.** Tot aquest material s'ha pogut recollir gràcies a les donacions de persones i entitats.

Un fet curiós que ens van explicar va ser que a l'any 1995, entremig de les nombroses donacions que rebé l'arxiu aparegué una Mare de Déu molt malmesa i muti-

Arquetes amb les despulles dels comtes d'Urgell

Josep M. Gavín, creador de l'arxiu

lada: li mancava el braç dret i la mà del nen, i no se'n sabia ni l'origen ni l'advocació. **Gavín** la va portar a restaurar a **Ramón Millet**, un dels escultors de la Sagrada Família. Un cop reconstruïdes les parts mutilades es va decidir posar-li un llibre obert a la mà amb la inscripció **Mare de Déu dels Arxius**. La imatge i la seva advocació foren beneïdes i autenticades pel bisbe de Solsona el 1999. Des d'aleshores és patrona dels arxivers d'arreu del món. **És l'única Mare de Déu del Arxius que hi ha, i restà com una icona i símbol del coneixement que es troba en els arxius.**

En Robert Porta, el nostre guia, mostrant un dels albums de les nombroses col·leccions que es troben a l'arxiu

Després d'aquesta intensa i enriquidora visita, i com ja era tard, vam anar a dinar al **Restaurant el Claustre**, dins del mateix monestir. Un espai molt agradable amb vistes al Claustre, on vam fer un esplèndid àpat. Després d'una mica de sobretaula, ens vam dirigir amb una relaxada i breu passejada pel bosc proper, fins arribar al **Pou de Gel**, on antigament es recollia el gel i s'emmagatzemava per conservar el aliments i possiblement també era venut.

Va ser una visita i un dia magnífics. Ens han quedat ganes de tornar-hi per gaudir un altre cop d'un entorn ple d'història enmig de la natura.

Després d'obrir la reixa de la porta i passar per un curt passadís **es troba un lloc únic per la meditació, on es pot escoltar el silenci**. Sota la plataforma de fusta, encara hi ha uns metres de fondària. La boca del pou està coberta per una piràmide de vidre. Per la forma de la coberta, la bellesa i la pau de l'entorn, tot plegat fa que sigui un espai molt especial, del que tots vam gaudir restant uns moments en silenci.

RESUM HISTÒRIC

ORÍGENS

En l'època de la Reconquesta, **Ramon Berenguer IV**, comte de Barcelona, va demanar reforços al Papa per a la croada. **Es van enviar des de França dos monjos premostratencs**, (de l'Orde que havia estat fundada a la vall de Prémontré a França, l'any 1120, per **Sant Norbert**, nascut a Magdeburg, Alemanya), per ajudar en el setge de Tortosa. Després de ser reconquerida la ciutat, el 1148, els monjos es van quedar a Catalunya, concretament a **Vallclara**, on els hi van concedir un ampli espai. Passat un temps els monjos es van traslladar a la diòcesi d'Urgell, al terme de **Vilanova de la Sal**, on van fundar un monestir que va dur el nom de **Bellpuig el Vell**, encapçalats pel seu fundador, el beat **Joan d'Organyà**, conegut popularment com el **Sant Cap**.

L'any 2003, degut a unes obres a Vilanova de la Sal, es va fer la troballa d'un bagul que contenia l'acta de fundació del monestir del segle XII, entre d'altres documents. Un total de 77 pergamins que havien restat amagats des del 1835; se suposa quan la desamortització.

Va ser l'any 1195 quan els monjos premostratencs van començar a viure en aquesta nova construcció i administraren el monestir sota la protecció del bisbe d'Urgell. Sota l'advocació de la Mare de Déu, va rebre el nom de **Monestir de Nostra Senyora de Bellpuig de les Avellaneres**.

Al llarg dels anys el monestir es va anar engrandint, va anar creixent i es va construir l'església romànica, el claustre i les dependències per a la comunitat. **També**

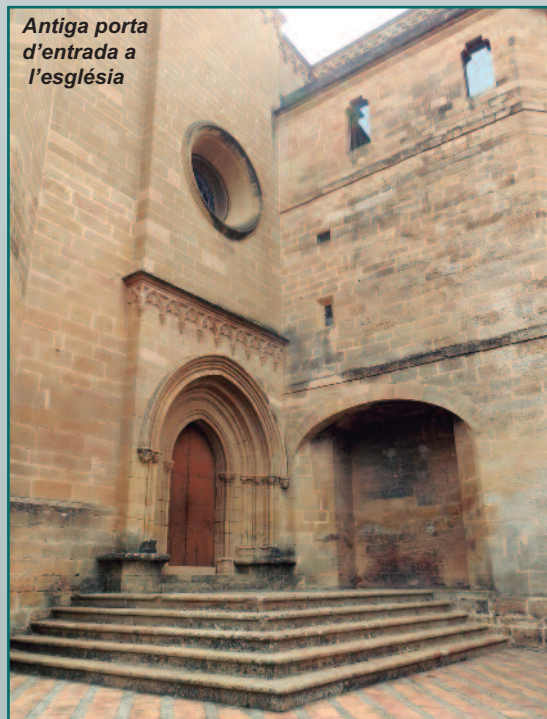
Allà van rebre com a donació del comte d'Urgell, **Ermengol VII**, el mont Malet i les terres que l'envoltaven. En principi **Joan d'Organyà**, el monjo fundador, era un ermita que vivia en una cova, segons es diu, i al qual amb el temps el poble li va tenir molta devoció, motiu pel qual passà a ser **Sant Cap**, encara que no oficialment. **La calavera del cap va restar molt de temps a la cova fins que el van portar en secret al monestir. Finalment el 1899 va desaparèixer.**

van rebre la donació de la Font de la Mallola, d'abundant aigua, que va regalar **Berenguer de Correa, senyor de la Tosca, l'any 1210**. Aquesta font era la que abastia d'aigua del monestir fins al segle XVIII. Els monjos vivien de la producció de mel, del gel, de les abelles, dels cereals i del vi.

L'any 1303, el comte Ermengol X va emprendre el projecte de renovar el monestir. Finança la construcció

d'una nova església més gran, més majestuosa que l'anterior i en la qual va voler ser enterrat en una tomba dinàstica, no individual. **Va fer construir un sepulcre per al comte Ermengol VII i un altre per a l'esposa d'aquest, Dolça de Foix.** També va fer preparar altres sepulcres per a tota la seva dinastia. Però el comte va morir jove i l'església es va quedar sense acabar i no es va avançar en la construcció, ja que la nau central havia de ser molt més llarga. Finalment, es va acabar al segle XVIII, sense seguir els plànols originals. **Els sarcòfags originals es van vendre al segle XIX i actual-**

A causa de la falta d'aigua de l'indret, havien d'anar a buscar-la més lluny. El successor del beat **Joan d'Organyà**, el prior Guillem, va començar una nova construcció amb l'ajut del mateix comte, el **Monestir de Bellpuig Nou, que pel fet de trobar-se a prop del poble de les Avellaneres, va rebre el nom de Bellpuig de les Avellaneres.** El topònim no se sap ben cert d'on ve, si de les avellaneres, d'abelles o de la pedra avellanera, que recorda el rusc de les abelles. **D'estil romànic, segons el títol de fundació del monestir data de l'1 de febrer de 1166.**

ment són al Museu “The Clusters”, del Metropolitan de Nova York.

Al segle XVI el monestir va patir diverses dificultats, ja que el volien suprimir i els monjos reivindicaven que ells venien de França. En dues ocasions van tancar l'abat a la presó i la gent del poble el tornava a treure de la presó, fins que els enviats de Castella van marxar i finalment els monjos van aconseguir que fos Reial Monestir. **Aquest monestir, pel fet de ser austriacista, va ser molt malmès i castigat quan Felip V va ocupar Catalunya.**

L'abat Jaume Caresmar (1717-1791), erudit, historiador, paleògraf, arqueòleg, arxiver, bibliògraf, acadèmic, membre de la **Acadèmia de Bones Lletres de Barcelona**, i que, junt amb altres abats, **Martí, Pasqual i Finestres**, va fundar l'**Escola historiogràfica, que amb els seus estudis van reconstruir la història de Catalunya**, van lluitar per la llengua i altres reivindicacions.

Al segle XIX, després de passar diverses vicissituds, va arribar la llei de desamortització i els monjos van haver d'abandonar el monestir. En el curs del anys va passar a mans de diversos particulars. **El 1905 es va vendre la propietat al banquer lleidatà Agustí Santesmasses, per 27.000 pessetes. El mateix Santesmasses és el que va vendre els sepulcres abans esmentats dels comtes Ermengol VII, de Madona Dolça, el d'Ermengol X i el seu germà, a un antiquari de Vitòria, per 15.000 pessetes.** Avui en dia són una de les joies més preuades del **Metropolitan of Art de Nova York**. El majordom del monestir va tenir a bé guardar-ne les despulles i les cendres dels comtes, que van ser ben resguardades fins que van tornar al seu lloc, a l'església del monestir, el 30 d'abril de 1967.

ÈPOCA MARISTA

El 1909, durant els successos de la Setmana tràgica, als germans maristes de Sant Andreu del Palomar els van incendiar el noviciat i, per aquest motiu, van cercar un nou lloc per instal·lar-s'hi. Victòria Pujol, mare d'Agustí Santesmasses, que havia mort, els va llogar el monestir, i el 10 de setembre de 1910 van arribar 10 joves maristes al Monestir de les Avellaneres. Es van reconstruir parts que estaven en runes i es van construir els pavellons sud-est i, posteriorment, el pavelló nord per ampliació de la comunitat.

El monestir, que havia acollit el noviciat i el seminari marista des de 1910, tancarà les seves portes com a tal, el 1994, i s'iniciarà aleshores una altra etapa. Actualment, administrat pels germans maristes, és un espai d'acollida, d'hostatgeria i casa de colònies, on es fan diverses activitats i **que resta obert a tothom, principalment als joves, i on es pot gaudir alhora de la natura i l'espiritualitat.** ©

EQUILIBRI PSICOFÍSIC

CULTURA DE LA MENT

Per Àngel Gordon
Escriptor i investigador

En aquest Cartulari vull fer la presentació del primer d'una sèrie d'articles dirigits a aconseguir un equilibri psicofísic que us aniré presentant en diferents capítols. Una manera de conèixer la nostra ment i com fer-la treballar.

Una antiga llegenda hindú diu que en un temps tots els homes eren déus, però van abusar tant de la seva divinitat que el Brahma, el seu déu principal, va decidir retirar als homes el poder diví i el va amagar on mai el trobarien. On amagar-lo era el gran interrogant.

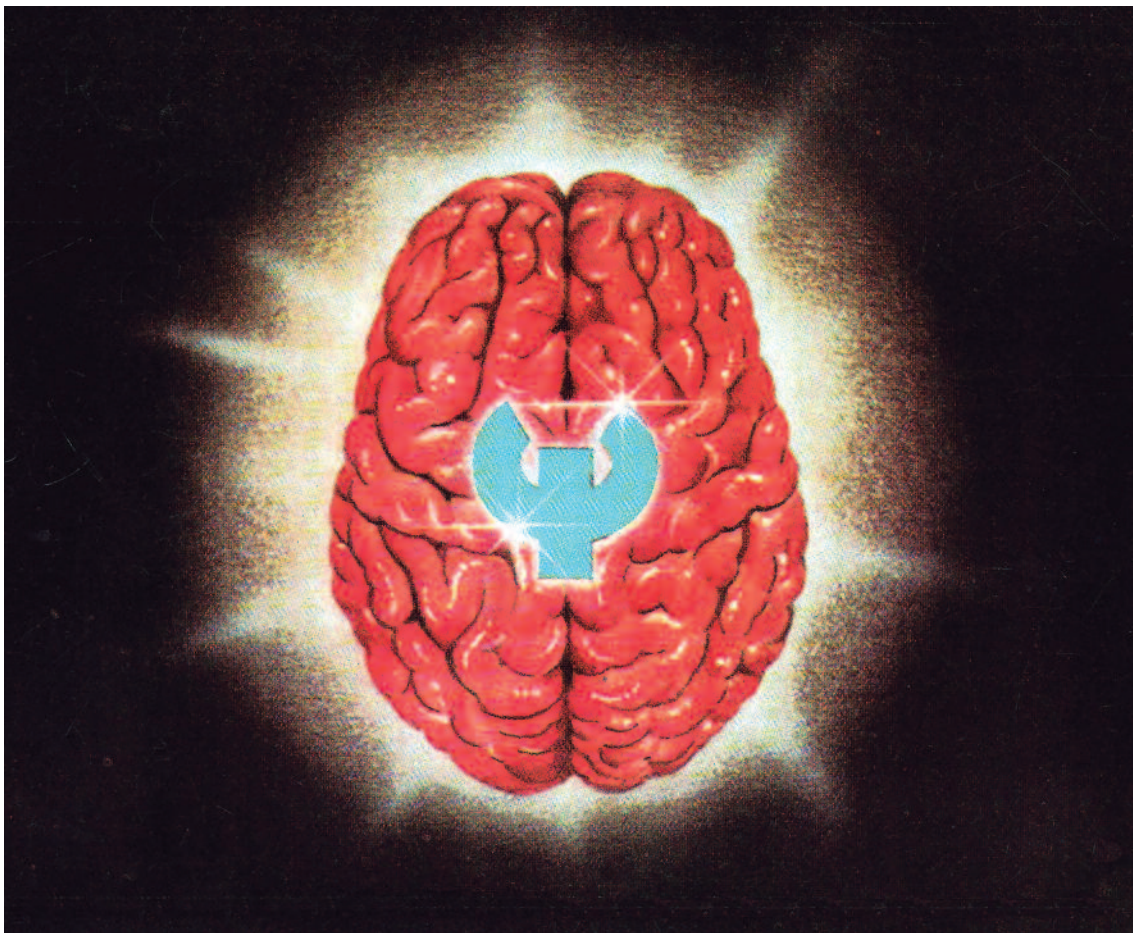
Quan els déus més petits van ser cridats a concili per considerar aquest interrogant, van dir - *“Submergirem profundament la divinitat de l’home en la terra”*. Però Brahma va dir - *“No, això no serveix, perquè l’home cavarà profundament en la terra i la trobarà”*. Ells van dir - *“Bé, nosaltres enfonsarem la seva divinitat en el més profund de l’oceà”*. Però Brahma va replicar de nou - *“No, perquè l’home eventualment explorarà les profunditats de tots els oceans i de ben segur algun dia la trobarà i l’aixecarà per si mateix”*. Llavors els

déus més petits van concloure - *“No sabem, doncs, on amagar-la, perquè sembla que no hi ha lloc a la terra ni als oceans on l’home no la pugui eventualment trobar”*.

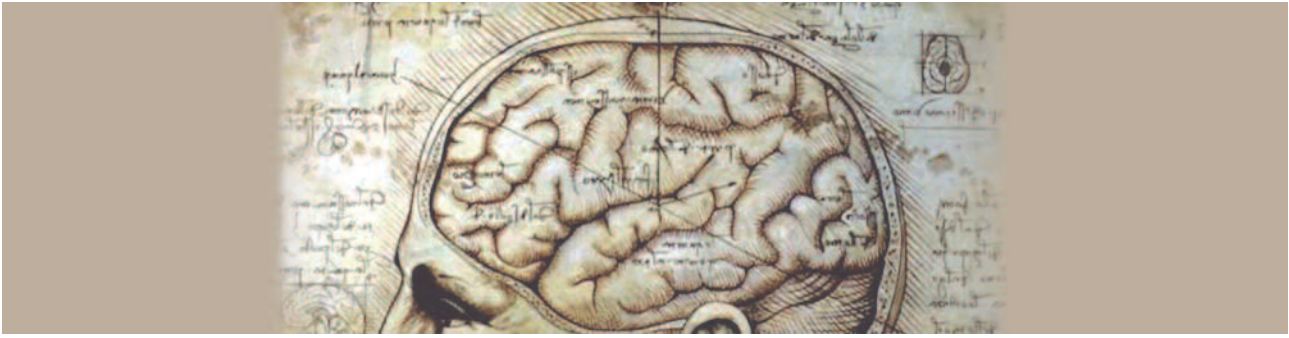
Llavors Brahma va dir - *“Heus aquí el que farem amb la divinitat de l’home. L’amagarem profundament dins del mateix home, perquè mai se li acudirà de buscar-la en ell mateix”*.

Des de llavors, la llegenda conclou que l’home ha passat alts i baixos en la vida, escalant, cavant, capbussant-se, explorant, buscant quelcom que està dins d’un mateix.

Eric Butterworth en *“DESCOBREIX EL PODER QUE HI HA DINS TEU”*

LA MENT

Tot ésser humà porta dins seu la compulsió de la llibertat. Sap que, tot i ser l'hereu d'idees transmeses genèticament i el portador de les del mitjà en què s'ha desenvolupat, Déu li concedí el valuós tresor del lliure albir, facultat immanent que encara conservem a pesar que molts sostenen la teoria del determinisme universal que atenta contra l'estabilitat harmònica de la humanitat.

Si admetem que el pensament condueix a l'acció, el pensament positiu arribarà a ser l'àrbitre de la nostra conducta i destí, ja que utilitzant conjuntament l'energia psíquica i els processos mentals correctes, serem capaços de crear noves situacions per assolir nous objectius.

La majoria dels obstacles que s'oposen a l'avanç efectiu de l'evolució personal han estat creats pel mateix home que, condicionat per imatges falsejades i camins erronis, veu pertorbat el seu equilibri psico-

físic, un estat que subsistirà mentre no acudeixis a un procediment idoni per enderrocar aquests obstacles, com és el de la dinàmica mental.

En ella, el que es considera positiu és acceptat i assimilat, i el que no serveix o és negatiu és cremat i eliminat com a element nociu i pertorbador. És el procediment idoni per salvar els obstacles que s'oposen a l'evolució humana i, encara que creada conscientment, consisteix en un despertar fora d'aquest nivell i en una mobilització d'energia per assolir un pla més elevat.

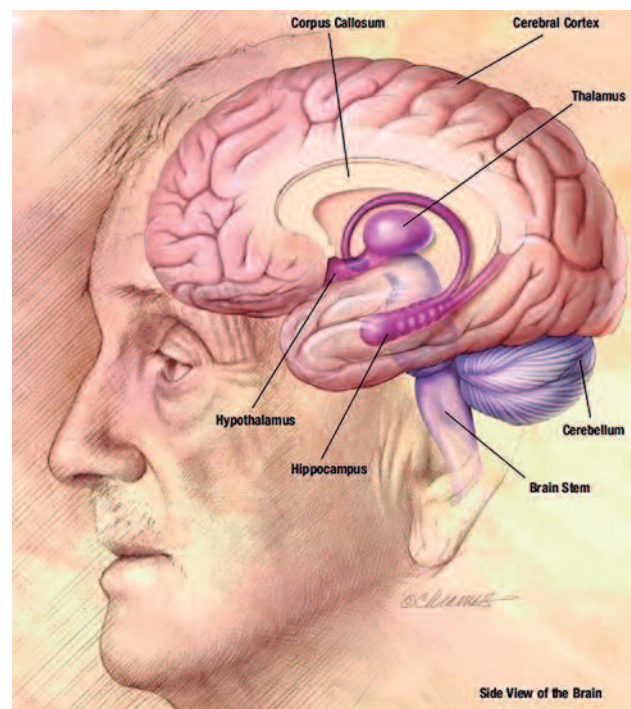
Aquests sistemes difereixen del mètodes psicològics d'altres escoles que no admeten que les diverses experiències deixen residus, com en el cas de les negatives

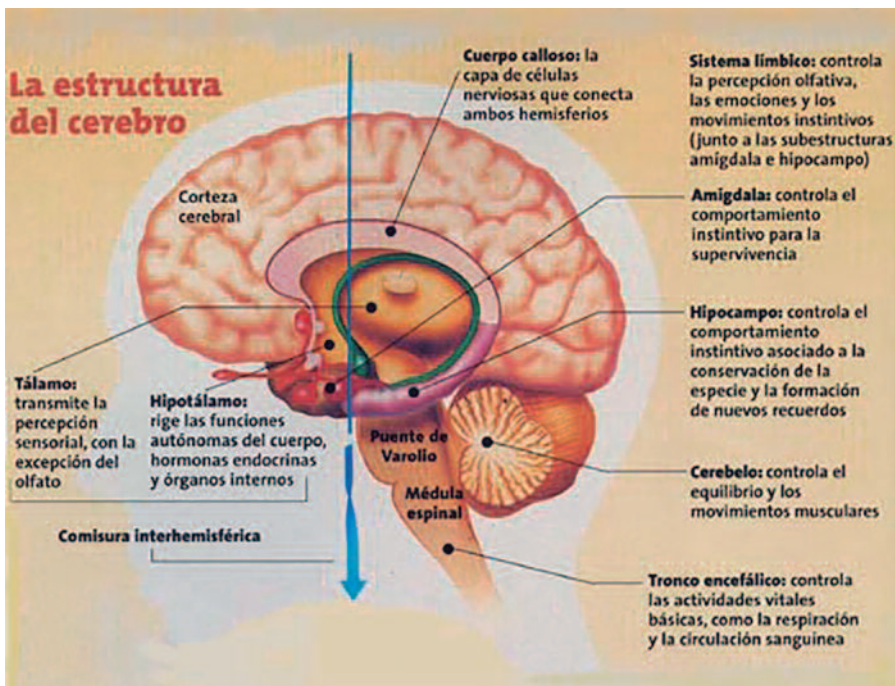
que, mal assimilades, obstrueixen la percepció i la sensibilitat, **o sigui que, a partir del moment en què l'experiència no està ben dirigida i assimilada, s'aparta del nivell conscient per més tard exercir la seva influència pertorbadora, a través dels altres nivells de consciència, que constitueix el que els psicoanalistes han denominat "complexos".**

A mesura que es descobreixen els diferents aspectes de la personalitat, té lloc el desenvolupament formal de la perspectiva psicològica i amb això el Jo personal adquireix una correcta avaluació que l'allunya de la inseguretat i de la por. Un cop aconseguida la unificació interna, és necessari harmonitzar les energies fins aconseguir una equilibrada polarització, indispensable per millorar les relacions interpersonals. D'aquesta manera es determinen les estructures de cada un dels nivells, ja que mitjançant aquests sistemes dinàmics s'aconsegueix l'adopció de noves actituds i la formació de imatges mentals positives. **Aquest procediment constitueix el camí segur i correcte per arribar al benestar físic i mental.**

QUE ÉS EL SUBCONSCIENT?

És la part de la ment que se suposa que està situada en la regió del tàlem i l'hipotàlem i que actua com una gravadora perfecta, detectant i arxivant milions de dades durant tota la nostra vida i subministrant-les a la

relacionat amb el menjar, la conducta sexual, el beure, el dormir, la regulació de la temperatura, l'ira, l'agressivitat, el dolor i el plaer i amb tota la conducta i emocions en general.

L'hipotàlem s'interconnecta amb moltes regions del cervell. Molts anatomistes veuen un cert nombre d'aquestes estructures que inclouen el còrtex antic, la zona septal i el mateix hipocamp, com un conjunt d'estructures conegudes com a sistema límbic i **totes elles relacionades amb la conducta, les emocions, la memòria i la motivació.**

Fins al moment, la part del cervell més coneguda pels científics és l'escorça **l'arrugada capa de matèria gris que presenta la superfície del cervell.**

L'escorça constitueix la capa externa dels dos hemisferis protuberants, que coronen el cervell de l'home i que representen els productes més recents de l'evolució. En la granota, aquests hemisferis amb prou feina es poden distingir d'altres engrossiments del tronc central de l'encèfal. En la rata, apareixen bastant clars. En el gat estan molt inflats. I continuen engrandint-se a mesura que avancem en l'escala evolutiva, fins a arribar a l'home, en què ocupen cinc sisenes parts de la massa total del cervell. Es bleguen cap a davant, cap als costats i cap enrere, i cobreixen i amaguen pràcticament totes les estructures subcorticals.

nostra ment conscient. Regula el nostre sistema nerviós central, les funcions orgàniques, els processos mentals i tot el mecanisme del cos.

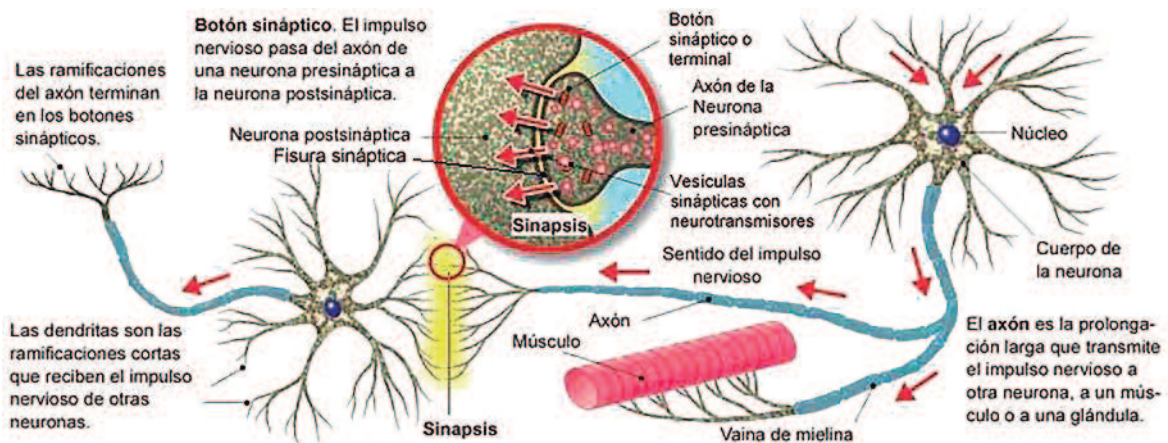
SI APREM A DIRIGIR-LO I PROGRAMAR-LO, PODEM ACONSEGUIR TOT EL QUE ENS PROPOSEM

Si els lòbuls frontals del còrtex són els que regulen el nostre conscient, el subconscient el regulen les regions pròximes del subcòrtex. Les formacions neuronals del tàlem, a l'interior del cervell, reben els impulsos de camins específics sensorials i els transmeten a regions específiques del còrtex.

Altres regions tenen connexions amb la formació reticular i amb el sistema límbic, com l'hipotàlem, que es troba en la part ventral del cervell, on s'ajunten el mesencèfal i el tàlem. Els diversos nuclis s'estenen al llarg del cervell, al costat de la glàndula pituïtària o hipòfisi.

L'escorça té l'aspecte d'alguna cosa que hagués estat emplenada, plegada i després encaixada de nou per guanyar espai en el crani. i potser sigui això el que ha succeït realment, ja que les seves circumval·lacions tripliquen l'extensió de la seva superfície. No només és l'àrea més accessible del cervell, també és la més específicament humana. **La major part del pensament, planificació, llenguatge, imaginació, creativitat i capacitat d'abstracció humana procedeix d'aquesta part del cervell.**

La guerra és amb freqüència còmplice involuntària de la investigació. Els primers investigadors van aprendre molt de l'escorça cerebral en observar la

Durant els últims anys, s'ha trobat que aquestes interrelacions entre hipotàlem i hipòfisi regulen la funció glandular endocrina. D'aquesta manera l'hipotàlem està

La guerra és amb freqüència còmplice involuntària de la investigació. Els primers investigadors van aprendre molt de l'escorça cerebral en observar la

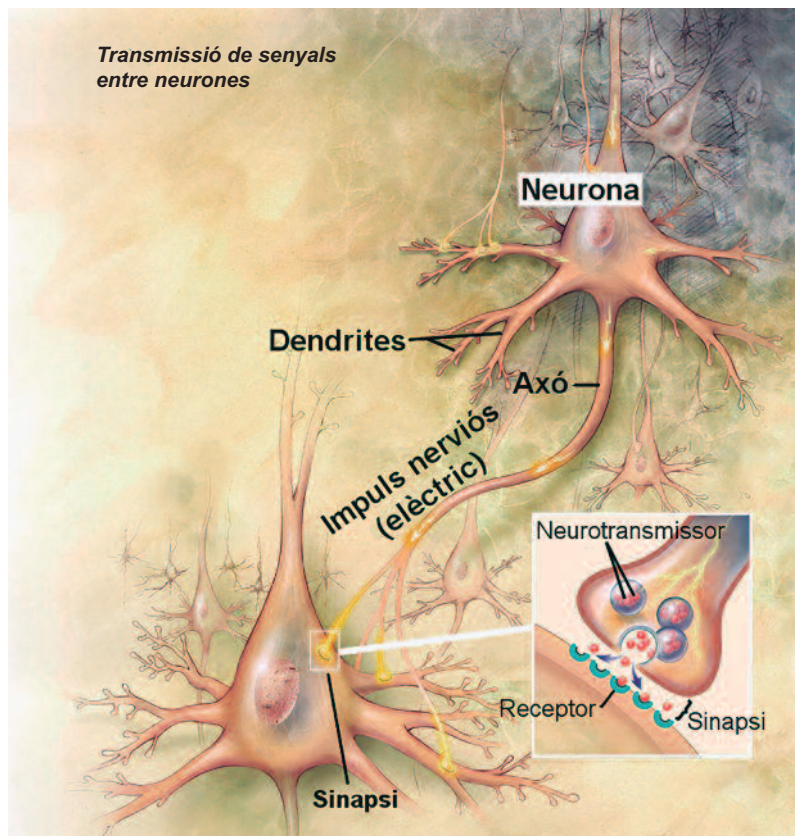
conducta de soldats amb lesions i pacients amb tumors cerebrals i altres anomalies.

A finals de la Segona Guerra Mundial, els científics del cervell sabien amb molta precisió quin part de l'escorça calia estimular per produir una acció del braç o de la cama. També sabien en quin punt de l'escorça sentia un home la sensació d'una encaixada de mans. Tanmateix, tenien molt poca idea del que s'esdevenia en el cervell entre tals inputs i outputs (*entrades i sortides*).

Per això, necessitem instruments més elaborats, elèctrodes més fins (que van aparèixer en la dècada dels cinquanta) noves tècniques químiques de tinció, instrumental microminiaturitzat de tot tipus i especialment computadors per seguir la pista del que succeïa. **A finals dels anys cinquanta van aconseguir aguitar per primera vegada l'activitat de les cèl·lules individuals en un cervell viu.** Practicant un orifici en el crani de l'animal, implantaven microelectrodes en el cervell -*finíssimes cànules elèctriques, algunes amb una punta mil vegades més petita que la d'una agulla-* per enregistrar l'activitat elèctrica de la cèl·lula. D'aquesta manera van aconseguir escoltar com es disparava una neurona en diversos moments i van tractar de relacionar-ho amb altres activitats del cervell animal.

Avui en dia, malgrat que s'han fet enormes progressos, els investigadors segueixen sense saber com el cervell exerceix la seva comesa bàsica: com transforma 10 watts d'electricitat i algunes substàncies químiques en pensaments, sentiments, somnis i records, és a dir, la consciència de nosaltres mateixos. No se sap, però a pesar del seu desconeixement, els científics han identificat diversos disparadors sensibles o punts de control del cervell , en gran part a través de mètodes de tanteig. Amés, durant els últims vint anys s'han realitzat sorprenents progressos pràctics pel que fa al control de diverses funcions cerebrals. En l'actualitat s'estan apropant per primera vegada al punt en què s'arribarà a saber com modificar no només els nostres estats d'ànim, sinó també les nostres aptituds i, en certa mida, la nostra conducta.

En la dècada del cinquanta es van combinar molts avenços tecnològics que van permetre als científics entendre com es produeix el pas de missatges d'una cèl·lula nerviosa a una altra i com interferir-ho. **El cervell humà conté aproximadament uns 10.000 milions de cèl·lules nervioses o neurones.** Cadascuna d'elles consta

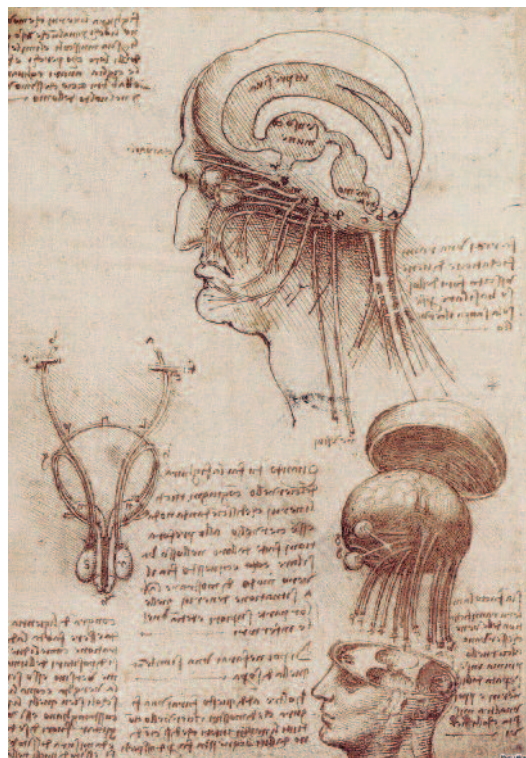

d'un cos cel·lular gris del qual surt, per un extrem, una fibra blanca, relativament blanca, (*l'axó*), que estableix contacte amb altres cèl·lules, mentre que la profusió de fibres ramificades (*dendrites*) que emergeixen de l'altre extrem, reben fins a milers de contactes similars procedents d'altres "*axons*". **Gràcies al microscopi electrònic, es va poder comprovar que les fibres de dues neurones diferents no arriben realment a tocar-se, sempre queda un espai ultrafí en el seu punt unió o sinapsi.** Quan una neurona es dispara es propaga a través de l'axó un impuls elèctric. Aquest impuls allibera un transmissor químic que sura en el finíssim interval entre cada dues cèl·lules o sinapsis i provoca una reacció elèctrica a l'altre costat.

Quan aquesta reacció és prou forta fa que les cèl·lules següents es disparin, i el procés es torna a repetir des del principi

Davant d'un estímul determinat, per mitjà d'un aprenentatge (*voluntari o involuntari*) les neurones es connecten de la forma programada i donen sempre la mateixa resposta. Per canviar aquesta resposta és precís modificar la programació mitjançant un altre aprenentatge. ©

Dibuix del cervell, de Leonardo da Vinci

VISITA AL

PALAU REQUESENS

SOPAR I ESPECTACLE MEDIEVAL

Per Lluïsa Goberna

El passat 29 de maig un bon nombre d'amics de l'Institut i de l'Estament vam fer una visita cultural, seguida d'un sopar medieval i espectacle, al Palau Requesens de Barcelona, dit també de la Comtessa de Palamós.

Vam ser rebuts amb una copa de cava al Pati del Palau, on els soldats ens van donar la benvinguda mentre uns joglars feien malabars.

Seguidament, vam començar la visita acompanyats per la **Mireia Pons**, guia/historiadora que ens va explicar la història del Palau i de la família **Requesens**, antiga propietària del Palau. Vam poder veure les principals estances nobles i la torre de vigilància de l'antiga muralla, de 5 pisos d'alçada, a la qual vam pujar per poder gaudir

Entrada al palau i copa de benvinguda

d'una espectacular panoràmica de la ciutat, en què es podia veure la torre de la capella de **Santa Àgueda**, la **Catedral** i la torre de l'església dels **Sants Just i Pastor**.

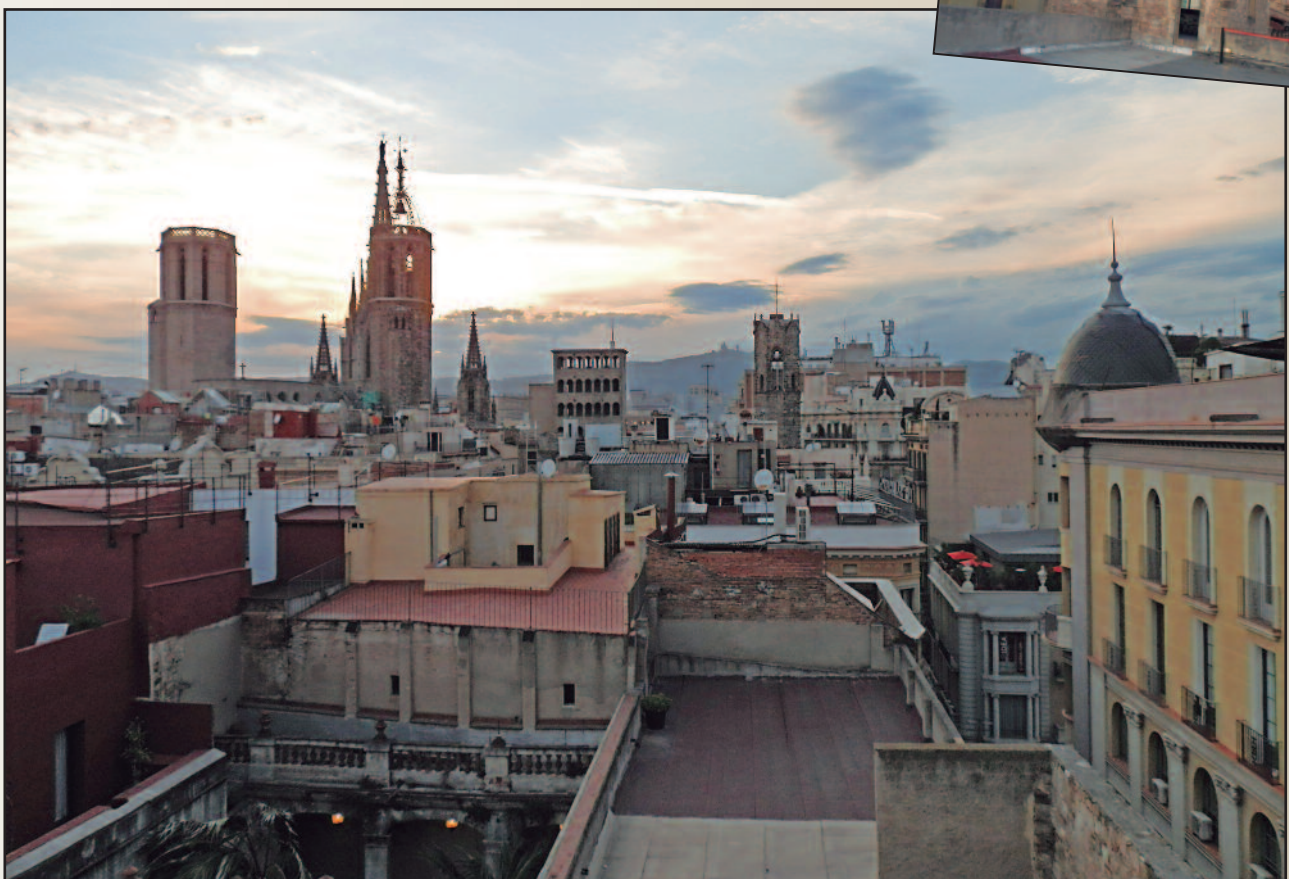
Finalitzada la visita, vam tornar al pati del Palau on ens van oferir un **espectacle medieval de lluites de cavallers amb espases**.

Un cop finalitzada aquesta part de l'espectacle, es va iniciar el sopar medieval al **Saló del Tinellet**, (que deu el seu nom a la similitud amb el **Saló del Tinell**), on vam degustar l'exquisit **Sopar de la Virreina**.

Pati gòtic del palau, inici de la visita guiada

Panoràmica des de la torre de vigilància. Al fons la Catedral i la capella de Santa Àgueda

Vista des de la torre, amb el campanar de l'església de Sant Just i Pastor

Sopar medieval al Saló del Tinellet, amb dansa àrab

Espectacle malabar amb música i foc

Representació d'una lluita de cavallers

Aquest àpat està inspirat en antigues receptes medievals catalanes, extretes dels llibres de Coch (segle XIV) i de Sent Sovi (segle XV). La cuina catalana medieval era considerada la primera del món cristià per diversos autors italians i pel frare franciscà **Francesc Eiximenis** (Girona 1327 – Perpinyà 1409). El sopar va estar acompanyat per música d'ambient medieval, i per donar més caliu a la ambientació, entre les postres i els cafès ens van obsequiar amb una tradicional dansa àrab.

Després del sopar, vam tornar al Pati del Palau, on vam passar una molt bona estona amb l'espectacular espectacle de foc, música i malabars. Tota una exhibició que ens va deixar impressionats a tots els assistents, per la seva notable qualitat.

L'entrada es fa per la porta que es troba al final del carrer Bisbe Caçador, resultat de les reformes fetes al segle XVII, per la qual s'entra al pati gòtic, (amb reformes també del mateix segle XVII), amb l'escala descoberta

Va ser una vetllada que no ens va defraudar gens, al contrari, va ser una experiència del tot satisfactòria. Una visita cultural en un espai de gran riquesa històrica, i alhora lúdica i gastronòmica.

Planta noble

El Palau està situat al carrer Bisbe Caçador, a tocar a la Plaça de Sant Just, on es troba una de les esglésies més antigues de Barcelona, la dels Sants Just i Pastor, al bell mig del barri Gòtic.

El palau allotja, després de la restauració de 1970, la **Galeria de Catalans Il·lustres** i actualment és la seu de la **Reial Acadèmia de Bones Lletres**, des de l'any 1917.

Pati-jardí neoclàssic

situat a l'interior de la torre romana, i la sala on es pot veure el bell i famós retrat d'Isabel de Requesens, Comtessa de Palamós. Les altres dependències d'aquest pis o del superior resten habilitades a les necessitats d'avui en dia.

Degut a les diverses excavacions arqueològiques s'ha pogut determinar la seqüència cronològica de les diferents construccions. **La muralla és el vestigi més antic de l'indret.**

Passat el temps es va construir un edifici del qual es conservava només el mur adossat a la muralla i **que es creu que va ser enderrocats cap a l'any 1000, després de la destruc-**

que dona accés a la planta noble i que està presidit per la torre romana de l'antiga muralla.

Per la mencionada escala s'arriba a la planta on es troba una llotja gòtica. **També es pot veure a l'extrem nord un bell pati d'estil neoclàssic, amb arbres i un estany central.** Aquesta planta, acull el saló de sessions, que mostra la **Galeria de Catalans Il·lustres**, on es projecta als visitants un audiovisual de la història del Palau. També acull la sala de juntes, el despatx del president de l'Acadèmia, que es troba

Galeria de Catalans Il·lustres

Sala de Juntes

ció de Barcelona per part d'Almansur, que va comportar un replantejament urbà.

Està documentat que posteriorment i durant un període de dos segles no es van fer construccions, tret de varies sitges amb una gran fondària. Més tard, en aquesta zona, des de l'època medieval fins al segle XIX, es van fer diverses construccions.

El Palau Requesens és un monument protegit com a bé cultural d'interès nacional del municipi de Barcelona.

ISABEL DE REQUESENS comtessa de Palamós i virreina de Nàpols

Isabel de Requesens i Enríquez va néixer al voltant del 1498, no se sap del cert. Filla de Galceran Bernat de Requesens, comte de Palamós, va quedar orfe als vuit anys i va heretar una gran fortuna i nombrosos títols.

Dona d'una gran bellesa, admirada per tothom, es va casar quan encara era una nena, amb el seu cosí Ramon Folch de Cardona i virrei de Nàpols, trenta anys més gran que ella. Va tenir quatre fills i amb només vint-i-dos anys es va quedar vídua.

Es parla d'un afer amb Francisco d'Avalos, marquès de Pescara, espòs de Vittoria Colonna. Era un gran seductor i segons es diu es va quedar corprès d'ella i li va regalar un esplèndid collar de perles i pedres precioses que ella va tornar a l'esposa d'aquest, com a regal. Testimoni d'aquesta gran admiració que causava la bellesa d'Isabel, es troba en un manuscrit de la Biblioteca Nacional de Nàpols en que es cita: *"belle fra belle e delle belle in cima"*, (bella entre les belles i al cim de les més belles).

Isabel va ser una gran dama que va captivar Nàpols, una gran protectora de les Arts. Va morir el 1534 i fou enterrada a Nàpols a l'església de Santa Anunziata.

El dia 3 de juny de 2004, es va fer entrega a l'Acadèmia de Bones Lletres, de la còpia del retrat d'Isabel de Requesens, per gentilesa i gestió del senyor Espelt, en homenatge perquè restés allà on havia estat casa seva. L'autor de la còpia és Antonio Barón. L'obra original del pintor Rafael i el seu deixeble Guilio Romano (1518) es troba al Museu del Louvre. ©

Per saber-ne més de la família Requesens: Cartulari número 30, article "La Nissaga dels Requesens, els grans desconeguts". pàgines 12-13. Autora Maribel Gallèn.

El Carib continental

Per M. Lluïsa Pujol
Periodista

De Cartagena d'Indies a les piràmides de Cobá

Nova ruta en el creuer Celebrity Equinox amb sortida des de Fort Lauderdale (Florida). El viatge va incloure les piràmides de Cobá (Mèxic) passant per l'illa Gran Caiman, Cartagena d'Indies (Colòmbia), Panamà, Port Llimona (Costa Rica) i Belize. Una ruta històrica amb empremtes dels colonitzadors espanyols.

La primera parada va ser a l'illa Gran Caiman, la més gran de les illes anomenades Caiman, situades al nord-oest de Jamaica: Caiman Brac i Caiman Petit. Van ser colonitzades per exploradors britànics entre els segles XVIII i XIX i van començar a ser administrades pel govern de Jamaica a partir de 1863. Quan Jamaica es va independitzar el 1962, les Illes Caiman van passar a ser administrades com a territori de l'Imperi britànic. En arribar al port de la capital de les Illes, George Town, vam agafar un autocar per visitar una de les famoses granges de tortugues. **Històricament les Illes Caiman han estat una destinació d'exempció d'impostos.** El 8 de febrer de 1794, els habitants de l'illa van rescatar els tripulants d'un grup de deu naus mercants. **La llegenda diu que el rei George III va recompensar l'illa amb la promesa de no tornar a introduir impostos com a compensació pel seu gest, ja que un dels vaixells portava al fill del rei, el príncep Guillem.** És una llegenda popular que la reina Isabel II nega.

Cristòfor Colom, en arribar a les Caiman el 1503, les va anomenar les illes "Tortugues", degut a l'abundant presència de tortugues marines verdes. **La Granja que vam visitar és un centre turístic, d'investigació i de conservació.** D'allà vam fer una parada a l'emblemàtic local Hell (*infern*) on es poden consumir productes de la zona i comprar souvenirs. Tanmateix hi ha una oficina de correus des d'on es poden enviar postals. L'emissió de segells per a col·leccionistes és una altra font d'ingressos a l'illa.

De nou al vaixell, navegant i amb

Creuer Celebrity Equinox

ganes d'arribar al nou destí: Cartagena d'Indies.

Cartagena d'Indies Patrimoni de la Humanitat

Cartagena d'Indies és el principal lloc turístic de Colòmbia. El seu centre històric, "La Ciutat Emmurallada",

Granja de tortugues. Illes Caiman

Fort de Sant Felip de Barajas. Cartagena d'Indies

va ser declarada Patrimoni Nacional de Colòmbia el 1959 i, el 1984, el Comitè del Patrimoni de la Humanitat de la UNESCO la va incloure a la llista de Patrimoni Mundial com "Port, fortalesa i Conjunt Monumental de Cartagena d'Índies". **Rodrigo de Bastidas** que va descobrir la badia de Cartagena d'Índies el 1502, la va batejar així per ser tan tancada com la Cartagena d'Espanya. **A partir de la seva fundació, l'1 de juny de 1533 per Pedro d'Heredia, Cartagena d'Índies va ser un dels ports més importants d'Amèrica.** D'aquesta època prové la major part del seu patrimoni artístic i cultural. **Va ser la primera ciutat que va proclamar la seva independència de la Corona espanyola l'11 de novembre de 1811 amb l'ajut del militar i polític veneçolà Simón Bolívar.** La primera visita va ser la del **Fort de Sant Felip de Barajas**, l'edificació militar més gran construïda pels espanyols, entre 1639 i 1657, en les seves colònies. És una obra mestra de l'enginyeria militar ibèrica i la més inexpugnable de totes les fortificacions. Està ple de passadissos, túnels i galeries subterrànies. En acabar, vam recórrer carrers colonials de la ciutat. Vam entrar al Palau de la Inquisició, un edifici que alberga reproduccions d'instruments de tortura emprats durant aquest fosc període. El Palau acull

també l'Acadèmia de la Història de Cartagena i el Museu Històric de Cartagena d'Índies. També vam veure esglésies, com la de San Pedro Claver, construïda el 1580, o la Catedral Santa Catalina d'Alexandria, que es va començar a edificar el 1577 i es va acabar 84 anys més tard, i edificis amb una esplèndida arquitectura colonial.

Estatua de Simón Bolívar. Cartagena d'Índies

Cartagena d'Índies

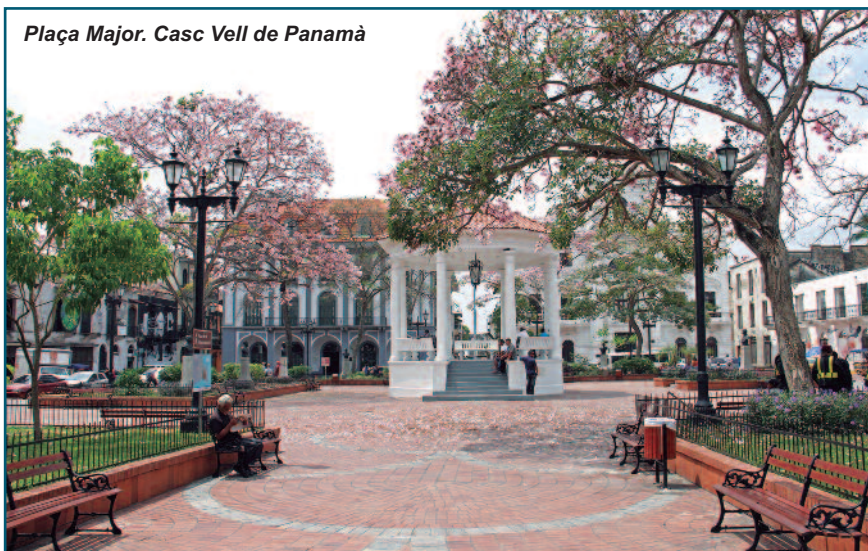

Cartagena d'Índies

Vista panoràmica de Panamá

Plaça Major. Casc Vell de Panamá

tencions de saquejar la ciutat. Per seguretat, de la població i dels béns, el Capità General de Terra Ferma, **Don Juan Pérez de Guzmán**, va ordenar l'evacuació de la ciutat i va provocar un gegantesc incendi que va destruir totalment la ciutat. **El 1671 la ciutat es mou al Casc Vell, perquè es va considerar més segur. La nova ciutat es va dibuixar de forma reticular. El seu punt central l'ocupava la Plaça Major, enfront de la qual s'alça la Catedral Metropolitana.** La reestructuració feta a finals del segle XIX i de la primera meitat del segle XX ha permès afegir als edificis colonials, altres neoclàssics, afroantillanes i d'art déco. **El 1997 el Casc Vell va ser declarat per la UNESCO Patrimoni de la Humanitat.**

És seu del Palau Presidencial, el Palau Bolívar, la Catedral de Sant Josep, diversos museus i vestigis d'antigues edificacions religioses, i el Parc Francès on hi ha l'Ambaixada de França. A prop d'allà hi ha una bonica vista de la Calçada d'Amador i el Canal de Panamá, el Pont de les Amèriques i els gratacels de la ciutat.

Costa Rica, natura en el cor de Centreamèrica

Panamà i el Casc Vell

La nova escala va ser a la **República de Panamá**, on es troba el famós canal que travessa el país i que obre una via comercial entre l'oceà Atlàntic i el Pacífic. El port d'entrada va ser la Ciutat de Colom, la capital de la província panamenya del mateix nom. El primer en arribar a territori panameny va ser el sevillà **Rodrigo Galván de Bastidas**. Ens vam traslladar en autocar a la capital del país, al Casc Vell de Panamá, probablement el segon lloc més visitat del país. **Panamà Vell va ser la primera ciutat que van construir els espanyols en el Pacífic el 1519.** El 1671 la ciutat va ser atacada pel pirata anglès **Henry Morgan** i els seus homes amb in-

La nostra mirada es va dirigir cap a la **República de Costa Rica**, territori on va arribar **Cristòfor Colom el 25 de setembre de 1502, en el seu quart viatge.** Costa Rica es va independitzar d'Espanya el 15 de setembre de 1821, junt amb les altres províncies de l'antiga Capitania General de Guatemala. És un país multiètnic on hi ha una de les democràcies més consolidades d'Amèrica. **Va abolir l'exèrcit l'1 de desembre de 1948.** S'estén des de l'Oceà Pacífic fins al Mar Carib amb un territori de 321kms.

Vam desembarcar a Port Llimona, a 152 kms. de San José, la capital del país. Els actuals pobladors d'aquesta zona són principalment els descendents dels obrers afrocaribenys provinents d'illes del Carib, que es van dur per a la construcció del ferrocarril a l'Atlàntic i per laborar en les primeres plantacions de banana. **Primer vam anar en barca pels canals del Parc Nacional Tortuguero, gaudint de la natura, un paradís des d'on podíem apreciar la vegetació i la fauna local.** Després vam anar al Rain Forest Aerial Tram, tocant al Parc Nacional Baulio Carrillo, on es protegeixen les plantes i les espècies animals de la zona.

Costa Rica

Belize, ex colònia britànica i atracció de pirates

El pròxim destí va ser **Belize**, país sobirà situat a l'extrem nord-oest de l'Amèrica Central. Belmopan és la seva capital. L'idioma oficial és l'anglès per ser colònia britànica, però hi ha una gran po-

Piràmide dels Altars, ruïnes maies d'Altun Ha. Belize

blació que parla espanyol i crioll. **Belize va ser part de l'Imperi maia que s'estenia des del sud de Mèxic fins a Guatemala i Hondures.** Els colons anglesos, escocesos i els pirates van entrar a la zona els segles XVII i XVIII, respectivament, i van establir una colònia comercial. Gran Bretanya va concedir a l'Hondures Britànica - nom que li van donar els anglesos el 1864 a Belize - l'autogovern el 1964. Belize va recuperar el seu nom el 1973. **La Ciutat de Belize, on vam desembarcar per iniciar el nostre recorregut, va ser fundada a mitjan segle XVII per pirates i traficants d'esclaus britànics.**

Vam navegar pel riu Macal i vam visitar les ruïnes maies d'Altun Ha, a 50 kms al nord de Ciutat de Belize, construïda al voltant de l'any 200 d.C. La construcció més destacada és la Piràmide dels Altars. Tanmateix, cal destacar un dels seus tresors, el cap de jade del déu del sol maia anomenat **Kirich Ahau** al Temple de Altars Obra, el qual és l'objecte de jade tallat més gran del món maia. Es troba exposat en la volta del Banc de Belize.

Cozumel i la Riviera Maia

La part final del creuer ens va portar a l'illa mexicana de Cozumel, la més gran del departament de Quintana Roo. El febrer de 1519, **Hernán Cortés** va iniciar la conquesta de Mèxic desembarcant en Cozumel. El "*Parc Nacional Arrecifes de Cozumel*" és un àrea protegida gràcies a la seva barrera d'esculls de coral, que és la segona en el món. **Va adquirir popularitat per fer submarinisme el 1961 quan Jacques Cousteau va mostrar al món els seus espectaculars esculls.** De San Miguel de Cozumel, on vam atracar, ens vam traslladar al continent, a la Platja del Carme, la ciutat més moderna i glamurosa de la península del Yucatán, **coneguda com la Riviera Maya.**

A només 40 kilòmetres de Tulum es troba la zona arqueològica maia de Cobá. Més famosa i visitada que Chichen Itzá. Les seves restes arqueològiques són molt

diferents d'altres zones arqueològiques del Yucatán. El Jordi i jo vam pujar **la piràmide Nohoch Mul, que amb 120 esglaons i 42 metres d'alçada és la més alta de la península.** En arribar els cèlebres viatgers **John Lloyd Stephens** i **Frederick Catherwood** cap a mitjans del segle XIX, la ciutat va tornar a ser esmentada en els llibres d'història. La major part dels estudis arqueològics de la zona es van realitzar a principis del segle XX ja que era de difícil accés.

El joc de pilota

És molt probable que totes les cultures mexicanes prehistòriques practiquessin alguna versió d'aquest joc mesoamericà, el primer esport d'equip de la història. Es conserven més de 500 camps en jaciments arqueològics de tot Mèxic i Amèrica Central. Sembla ser que participaven dos equips. Els murs verticals o en talús que tancaven els camps sembla que formaven la pista. El joc consistia en mantindre a l'aire una pilota d'hule copejant-la amb els malucs, les cuixes, els genolls o els colzes i fer-la passar per un cercol. **El joc cobrava, almenys a vegades, un significat religiós en servir d'oracle; el resultat indicava quina de les dues accions possibles s'havia d'emprendre. En acabar el partit podien sacrificar un o més jugadors, no se sap si guanyadors o perdedors.** ©

Piràmide Nohoch Mul, Cobá

CAL RECORDAR...

El 28 de desembre de l'any 801 els francs fan una entrada solemne a Barcelona i proclamen a **Berà** (d'origen got, fill de Guillem I de Tolosa i de la Dama goda Khunegunda), com a **primer comte de Barcelona**.

Berà, comte de Barcelona

Els primers impressors als Països Catalans

La impremta arribà a Barcelona el 1473, segons el contracte conservat dels impressors alemanys Heinrich Botel, Georgius vom Holtz i Johannes Planck. El primer llibre imprès a Barcelona del que tenim certesa, amb peu d'impremta, és dels alemanys **Joan de Salzburg i Pau de Constança** (o *Pau Hurus de Constanza*) datat del 13 de desembre de 1475: el **Rudimenta Grammaticae**, de Nicola Perotto.

Pere Posa, prevere de l'església de Sant Jaume i rector de la parròquia de Talamanca, és considerat el **primer impressor nascut a Catalunya**.

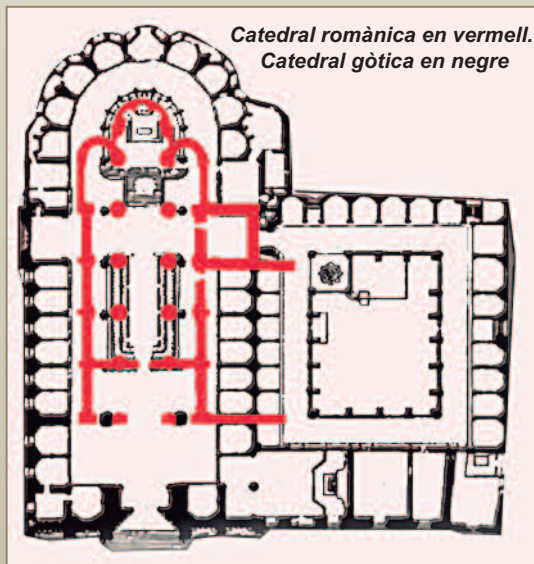
El 10 de març de l'any 988 el comte **Borrell II, de Barcelona**, no renova el pacte de vassallatge amb el nou rei franc, Hug Capet, i **instaura la independència de fet dels territoris sota el seu poder**.

Obra "l'Arbor Scientiae" (1505), de Ramon Llull, imprès per Pere Posa

El 7 de maig de 1298 es col·loca la **primera pedra de la Catedral gòtica de Barcelona**, com a reforma i ampliació de l'antiga catedral romànica.

Catedral romànica en vermell. Catedral gòtica en negre

El 4 d'abril de 1305 en **Roger de Flor, cap dels Almo-gàvers, és assassinat a traïció a Adrianòpolis**. Per aquest fet comença la venjança catalana a Orient, que fou la guerra d'extermini i saqueig sistemàtic endegada per la Companyia Catalana d'Orient contra la població civil grega de l'Imperi bizantí entre els anys 1305 i 1307.

Entrada de Roger de Flor a Constantinople. Quadre de José Moreno Carbonero, 1888

Profesora
ROSANA LARA
Instituto de Consulta y Desarrollo Personal
Sepulveda, 138, Barcelona
93 343 76 65 • www.institutorosana.com

CONSULTAS PERSONALES Y PROFESIONALES POR CLARIVIDENCIA

TALLERES DE CRECIMIENTO PERSONAL,
a través del "YO SOY " todos los viernes de 20 a 21h

Poderosos cursos y seminarios auxiliares para el desarrollo humano, capaces de impulsar de forma constante todos los procesos de la evolución del SER.

CURSOS, TALLERES Y SEMINARIOS:

- CÁBALA
- FENG SHUI
- CONSTELACIONES FAMILIARES
- REIKI
- VIAJE A TRAVÉS DEL ALMA
- YOGA
- MEDITACIÓN
- FLORES DE BACH
- GRAFOLOGÍA
- CONTROL MENTAL
- TAROT EVOLUTIVO
- AVATAR
- ALQUIMIA

LOS MEJORES PROFESORES
A SU SERVICIO

LAS VELAS
DE

Mariano

Poligono Industrial Can Castells
Cl Juan de la cierva 8 d
08420 Canovellas - Barcelona
Tel 938400239
www.lasvelasdemariano.com

Tienda en Barcelona
Cl Sardenya 209 bis
Tel. 932455859

Què podem aconseguir amb la **Hipnosi clínica?**

1. Eliminar l'addicció al tabac i altres addiccions
2. Alleujar transtorns afectius
3. Ansietat i depressió
4. Tractament de dolors crònics i fibromiàlgia
5. Millorar defenses de les persones que reben quimioteràpia
6. Induir al somni a persones que pateixen d'insomni
7. Tractament indicat per a obesos que volen perdre pes

Avui al segle XXI "La Hipnosi clínica"
és clau per solucionar "els teus problemes"

Àngel Gordon Hipnòleg Clínic

Àngel Gordon
Hipnòleg Clínic

C/Bailén, 169, pral. 3a
08037 Barcelona
Tel. i Fax 934 592 255

Pl. Independència, 12, 2n 1a
Girona
Tel. 630 051 601

angelgordonlions@hotmail.com

Fotografía Erich Andrés © Archivo fotográfico Juan-Javier Bofill Real Círculo Artístico de Barcelona

MUSEO REAL CÍRCULO ARTÍSTICO
DE BARCELONA - C/. Arcs, nº. 5

DALÍ ESCULTOR
COLECCIÓN PRIVADA

